

**INTERVIU
CU FRANÇOIS
WEYERGANS**

» „Persoanele care m-au influențat cel mai mult sînt femeile care au binevoit să mă iubească”, declară autorul care i-a „suflat” în 2005 Concourt-ul lui Houellebecq.

Un interviu de Dan Daia ÎN » PAGINILE 8-9

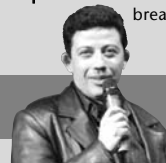
PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ARTISTUL ASOCIAT

- Săptămîna 1 – Interviu
- Săptămîna 2 – Text de autor
- Săptămîna 3 – Criticii despre...
- Săptămîna 4 – Colegii de breasă despre...

noiembrie –
ALEXANDRU
SOLOMON

NR. 153 » 10 – 16 noiembrie 2007 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

FNT – prima rundă

Mihaela Michailov

Marina Constantinescu a optat să structureze Festivalul Național de Teatru pe mai multe paliere: spectacole, conferințe, lansări de carte, ateliere etc. În centru se află, ca și în anii anteriori, regizorul.

ÎN » PAGINA 6

Alexandru Solomon scrie pentru „SDC”

Citiți un text special al artistului asociat al revistei noastre în luna noiembrie: „Complicitatea documentaristului cu personajele lui”.

ÎN » PAGINA 7

Intelectualii de la sate s-au consfătuït la oraș

Lucrările celei de-a opta ediții a Consfătuirii Naționale a Intelectualilor de la Sate au început într-un cadru festiv și în prezența distinșilor invitați joi, 1 noiembrie, de la ora 10.00, la Casa de Cultură a Sindicatelor din Ploiești și la sala Consiliului Județean Prahova. „Pentru edificarea Domniilor

Voastre, Vă cităm din prezentarea făcută de organizatorii Consfătuirii, care sînt: Mișcarea Pentru Progresul Satului Românesc și Asociația Comunelor din România.”

Un reportaj inedit de R.C. Dumitru
ÎN » PAGINILE 4-5

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Deosebirea dintre noi și Mailat

Despre românul Romulus Mailat și despre urmările crimei sale am aflat de pe prima pagină din „Le Monde”, în timpul unui zbor dinspre Paris spre Iași. După ce am împrumutat ziarul de la vecinul meu de loc, am avut prilejul să citesc cel mai echilibrat articol dedicat nebulniei iscate în ultima vreme în Italia și, firește, în România. Spun cel mai echilibrat întrucît, odată ajuns în Otopeni, mi-am cumpărat presa românească, iar totul onest, informativ, profesionist pe care-l găsisem în ziarul francez a dispărut cu desăvîrșire. În locul lui, o sabrandă de frustrări, de acuze mai mult sau mai puțin voalate la adresa italienilor, împesărite cu o serie de pozești patetice ale românilor din Cizmă, nevoiți să înfrunte urgia abătută asupra lor. Ceea ce, pînă la urmă, nu-i neapărat nefiresc.

Nefiresc însă am găsit altceva: mai toată presa noastră, susținută apoi și de televiziuni, s-a străduit în ultima săptămîna să sublinieze, cit mai clar, că românul Mailat e de etnie romă. Inclusiv ziariști care au pledat în repete rînduri pentru *political correctness* au ținut acum să defuleze, chiar și voalat, pe temă. Să ne fie clar tuturor și, mai cu seamă, dacă se poate, italienilor: nu e vorba de români care comit diverse infracțiuni, ci de romi din România. Mai clar: de țigani, fraților! Căci, ce mai tura-vutura, de unde chestia asta cu romii? Întrebați-i și pe ei și veți afla că, la rîndul lor, preferă denumirea de țigan. Cam asta am citit eu, direct sau pe ocolite, în presa din ultima vreme. Mailat nu e român, e țigan. Clar?

Clar. Al doilea lucru clar, de regăsit în aceleași ziare, e că italienii greșesc teribil acuzînd o întreagă nație pentru gesturile unor descreierați. Fie ei și mii de descreierați, care umplu pușcăriile italiene. Și aici e indubitabil – orice generalizare e periculoasă, iar isteria declanșată în Italia reprezintă tocmai rezultatul concret al unei asemenea generalizări. Mă simt umilit la rîndu-mi, cînd ies în strălănite, cînd sînt privit *altfel*, chiar și într-un restaurant, dacă se află faptul că am pașaport românesc. Sînt deci total de acord cu articolele din presă care semnalează, cu perfect îndreptățită frustrare, acest fenomen. Și atunci, de ce am început prin a spune că există ceva nefiresc în toată această poveste?

Dacă n-ați simțit încă nefirescul situației, o să-mi permit să vă rog să recitiți, cu un plus de atenție, cele două paragrafe de mai sus. Și veți vedea că vocefierăm teribil împotriva nedreptății pe care ne-o fac italienii și, în genere, occidentalii cînd generalizează și ne includ pe toți românii în aceeași oală cu niște infractori, dar, pe de altă parte, simțim nevoia să ne delimităm de o întreagă etnie: de romi, de țigani sau cum doriți să le spuneți. Adică, la rîndul nostru, fără nici cea mai mică ezitare, spunem că oamnenii gen Mailat nu ne reprezintă pe noi, românii, ci pe ei, romii din România. Ba chiar, ca să ne simțim mai bine, pe ei, romii de oriunde. Pe scurt, generalizăm. Facem exact ceea ce le reproșăm italienilor că fac. Am condamnat întreaga etnie pentru gestul unuia sau pentru gesturile a cîteva mii. I-am categorisit deja: e vina lor, ei ne fac de rușine...

Judecăm cu unități de măsură diferite chiar pe aceleași evenimente, totul pentru a ne mîngia un orgoliu tot mai devastat de ciocnirea civilizației noastre cu cea vestică. Ne revoltăm europenește față de Italia, în frunte cu ditamai președintele, și ne purtăm pur românește aici, între noi, cînd e vorba despre țigani. Problema lui

» În momentul în care vom fi conștienți de asta și nu vom mai face diferențieri pe criterii etnice, vom putea să ne gîndim la ceea ce ne deosebește cu adevărat de românul Mailat și de alți români plecați în Vest să fure, să violeze, să ucidă.

Mailat și a celorlalți ca el nu țin de faptul că e rom sau român. Ci că provine dintr-un spațiu în care accesul la valorile occidentale, mai exact la educația instituționalizată care să le propage e profund disproporționat în cadrul aceleiași populații. Mai mult, că provine dintr-un spațiu în care încă nu s-au creat numeroase instrumente indispensabile pentru a se ajunge la o conștiință civică reală, un spațiu în care legea este încă încălcată cu o lărghețe net superioară celei din vestul european, un spațiu în care pînă și valoarea omului în ochiul celui alt este, încă, ceva mai redusă decît în Occident. Iar spațiul acesta, fie că ne convine sau nu să acceptăm, se numește România.

România, adică țara care este în egală măsură răspunzătoare și pentru machidonul Hagi, și pentru țiganul Mailat. Exact în aceeași măsură. Pentru că pe actele amîndurora scrie numele acestei țări. În momentul în care vom fi conștienți de asta și nu vom mai face diferențieri pe criterii etnice, vom putea să ne gîndim la ceea ce ne deosebește cu adevărat de românul Mailat și de alți români plecați în Vest să fure, să violeze, să ucidă. Și tot începînd cu acel moment, ne va fi realment mai ușor să ne revoltăm față de acei italieni, la rîndul lor mult mai puțin decît transparent din mass media, care nu știu sau nu vor să vadă cea deosebire.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Enciclopedii

Citesc într-o revistă literară un comentariu despre neglijența cu care folosesc unii tot mai des surse de informare aproximative, pline de erori și omisiuni, cum este faimoasa enciclopedie *online* Wikipedia, în loc să se folosească de enciclopediile tradiționale, tipărite pe

hîrtie, singurele demne de toată încrederea. Am citit, m-am minunat și continui să mă minunez.

Atitudinea o cunosc. Face parte din aceeași familie tradiționalistă a creației literare pe hîrtie, cu pixul sau stiloul – fiindcă scrisul direct la computer e rece, impersonal, îi lipsește fiurul autentic al creației, așa că mai bine scriem noi frumos pe hîrtie, după aceea culegem textul, adică îl dactilografăm, și îl ducem la o redacție, unde altcineva ia dactilograma și mai culege o dată textul, de data asta pe computer. Sau, și mai bine, îl

cunoștințelor incluse acolo. Bineînțeles că există și riscul apariției unor greșeli (chiar majore), dar tot interactivitatea ajută la corectarea lor. Cu cît numărul colaboratorilor Wikipediei este mai mare, cu atît marja de eroare scade. E suficient să verifici paginile de discuții de

pe site ca să vezi ce activitate dinamică se desfășoară acolo.

Un alt avantaj al Wikipediei, pe lîngă caracterul ei democratic, interactivitatea permanentă și, implicit, simplificarea procedurilor de autocorecție, este accesibilitatea ei. Orice enciclopedie tipărită pe hîrtie necesită un timp real de căutare copioasă de mare – comparativ cu cel consumat de o căutare pe

Wikipedia. Mai mult, dată fiind structura sa reticulară, Wikipedia oferă automat și conexiunile (*link-uri*) necesare pentru orice subiect căutat, lucru care în cazul unei enciclopedii pe hîrtie presupune iarăși mult, mult timp.

Wikipedia – sau orice altă enciclopedie *online* făcută cu profesionalism – mai are și avantajul dimensiunii. Dacă ar fi puse pe hîrtie, informațiile adunate acolo ar umple mii de volume și ar deveni practic inutilizabile, din pricina cantității imense de manevre necesare „lucrului cu cartea”. Cu o astfel de carte.

Să mai vorbim de credibilitatea informației? Am pomenit de riscul greșelilor. Dar există greșeli și greșeli. Există informații corecte care, în timp, devin greșeli. Într-o enciclopedie tipărită, de exemplu, în 1989, R.S.F. Iugoslavia va apărea ca stat socialist și federativ format din Serbia, Croația, Muntenegru,

Slovenia etc. În 2000 Iugoslavia înseamnă doar Serbia și Muntenegru. În 2007 nici nu mai există. Aici e problema. *Scripta manent* înseamnă și avantaje, și dezavantaje. Fluiditatea enciclopediilor *online* permite actualizarea permanentă a informațiilor, lucru imposibil la un text dat, gata tipărit, cel puțin pînă la următoarea ediție. Cînd lucrezi *online*, edițiile succesive sînt deja acolo.

Mă gîndesc cît de tare se apropie Wikipedia de ideea unei mari Enciclopedii Universale, cea visată de iluminști. Da, presupun că mai apar și erori. De altfel, una din regulile navigației pe Internet este să-ți verifici informația din mai multe surse. A greși este omenească. Ca la Ilf și Petrov (în *Atitudine disprețuitoare față de stomac*, Editura Univers, București, 1979, p. 53 – ca să respectăm regulile filologice): „țineau douăzeci de corectori. Și toți în prima pagină a apărut *Enciclopedia britanică*”. Se mai întâmplă...

» *Scripta manent* înseamnă și avantaje, și dezavantaje. Fluiditatea enciclopediilor *online* permite actualizarea permanentă a informațiilor, lucru imposibil la un text dat, gata tipărit.

PUBLICITATE

CITIȚI SĂPTĂMÎNA VIITOARE ÎN
OBSERVATOR
CULTURAL

» *Observator cultural* oferă cititorilor, în numărul din 15 noiembrie, un număr special, de 48 de pagini, cu trei suplimente.

» Va putea fi citită piesa *Cheia* de Andrés Forgách, prima oară în traducere românească.

» Supliment-interviu despre Edward Kanterian, de la Oxford University, prezent la București unde a susținut conferința „Subiectivitate și obiectivitate în *Jurnalul* lui Sebastian”.

» Ștefan Borbély continuă notele de cătătorie din India, de la simpozionul internațional consacrat lui Eliade.

» *Queen of Scots*. Margaret Atwood la Festivalul Internațional de Carte din Edinburgh.

culegem direct pe computer, îl scoatem la imprimantă și apoi îl ducem la o redacție, unde altcineva îl mai culege o dată, tot la computer.

E drept, uneori și eu prefer să scriu pe hîrtie. Alteori scriu direct pe computer. Iar alteori combin ambele metode, forme diferite ale aceleiași acțiuni. E vorba de o opțiune subiectivă, nu de o diferență calitativă, chiar dacă – uite, recunoaște! – Shakespeare a preferat să scrie pe hîrtie.

La fel stau lucrurile și cu enciclopediile. Nu văd de ce un proiect *online* de amploarea Wikipediei ar fi inferior unei enciclopedii tipărite pe hîrtie, oricît de multe volume ar avea ea. Ba chiar înclin să spun că Wikipedia are avantajele ei, la care o lucrare imprimată pe hîrtie nu poate să aspire.

Mai întîi ar fi vorba despre caracterul ei deschis, interactiv, adică democratic – în sensul de bază al cuvîntului. În cadrul proiectului Wikipedia oricine își poate aduce contribuția la completarea

Cînd mergi la teatru ca să mori

În sala de așteptare sîntem opt. E beznă, chipurile ne sînt luminate numai de felinarele din stradă. Nu știm alături de cine vom pleca în călătoria numită *Don't look back*, a companiei britanice Dreamthinkspeak. Ușa se deschide, o față ținînd în mînă o lanternă strigă trei nume. Grupul o urmează tăcut. Peste cinci minute va reveni. O urmez, împreună cu doi bărbați. Nu vom schimba nici un cuvînt, întreaga călătorie. Vom experimenta singurătatea în trei, fiecare cu spaimele noastre.

Veronica D. Niculescu

Urcăm pe scările înguste, în întineric.

Clădirea primăriei e atît de schimbată, în-cît după două etaje și cîteva coridoare, uși unde ești. Ferestrele sînt tapetate cu catifea neagră, anumite uși sînt blocate, ești dus pe unde trebuie să fii dus și nu te mai poți întoarce.

„Vă rog să așteptați aici”, ne spune fața și pleacă. Ușile se închid. În beznă perfectă, ne auzim doar propriile răsufări. Apoi, un oftat, parcă ar plînge cineva. Secunde de curg grele. Se aprinde o veioză. Omul de la birou ne privește uimit. Îmi face semn să mă apropiu și nu pot, am picioarele paralizate. Îi îndeamnă pe ceilalți. Ne facem curaj. „Numele?” Spunem, supuși. Ne caută în registru, clătînd din cap, a părere de rău. Ne dă cite-un bilet. „Dincolo de ușa aceasta, e lumea celor care se odihnesc. Vă rog să nu-i deranjați.” Veioza se stinge, găsîm greu drumul spre ușă. Și lumea de dincolo ni se deschide terifiantă, cu șoaapte, umbre, vaiete de viori.

Înapoi nu există

Miroase a luminări. Pe masă e întinsă, între valuri spumoase de dantelă, dureros de frumoasă, mireasa. Înaintăm în castel și iată în capătul coridorului iarăși o femeie în rochie albă. Ne face semn să o

urmăm, privind trist în urmă. Silueta ei abia strălucind în întineric se tot îndepărtează și știi că într-acolo trebuie să mergi. Pe coridoarele întortocheate, rămîii singur, dar apare mereu cineva sau ceva, să te îndrume fără o vorbă. Costume negre, jobene, aceleași chipuri livide, aceași sfîșietoare tăcere, spartă ici-colo de-un foșnet, de-un cîntec, de-o voce care citește anunțuri mortuare...

Mîini care ridică încet cortinele negre, deschizînd drum mai departe. Înapoi nu există.

Urcăm în lift. Înghițindu-ne spaima, vedem degetul înmănușat apăsînd. Cînd ușile se deschid, trei chipuri înspăimîntate ne privesc. Sîntem chiar noi, reflecțiați în perețele de sticlă care blochează ieșirea. Dincolo de fețele noastre, se desprinde din beznă mireasa, implorînd mut.

Urcăm și mai sus și iată-ne în sala imensă, cu mii de foi acoperînd mesele, podeaua. Certificate de deces peste tot. Pe ecrane, apa neagră vălurește sufletele de dincolo și ale noastre.

Ghilotina și numele noastre

Actele finale ni se bat la mașină. Cu cîta compasiune sîntem priviți! Viorile se jolesc. Coborîm printre cioclii care se opintesc pe

scări cu pachete de certificate de deces. Unii s-au prăbușit, zac pe trepte, cu jilet-cile răvășite.

Intrăm în labirintul subteran. Cu un scrișnet teribil, ghilotina taie bilețele cu nume și simți că e însuși sufletul tău cel pe care țășul nemilos îl desprinde de corp. Te apropii, citești – sînt numele celor dinaintea noastră, și-ale noastre, și-ale celor ce vor urma... O sală de concerte. Ți se cere biletul. Ești spectator la un film strănuu. Apa, pragul, lumea de aici, lumea de dincolo... Peste coșciugul tău privesc chipurile străinilor. Te acoperă

pămîntul, ți se cîntă...

„Urmați-mă!” Labirintul de beznă te înghite. Blocat pe coridor, între uși ferocate, într-o liniște neagră, paralizantă, ca-n groapă, ești singur, mai singur decît ai putea fi vreodată. O lume întreagă e deasupra, tu nu mai ești nicăieri. Și iarăși se ivește mireasa, ca o nălucă, un fir de abia întrezărită lumină care înaintează încet, cu brațele întinse spre tine. Silueta firavă se dezintegrează. Pornești. Dincolo de ultimele uși, sute de luminări îți plîie la picioare.

Și totul e gata.

ORIGINAL

Urmind-o pe Euridice

Spectacolul *Don't look back*, al companiei britanice Dreamthinkspeak, s-a jucat timp de două săptămîni, în octombrie, în clădirea primăriei din Sibiu, veche de o sută de ani.

Tristan Sharps, directorul artistic al companiei, a creat spectacolul acum cinci ani, inspirat de mitul lui Orfeu și Euridice. *Don't look back* a mai fost produs în alte nouă amplamente, de la un conac georgian nefolosit din Brighton, la Somerset House, fostul registru englez pentru nașteri, decese și căsătorii din Londra și o veche fabrică de hirtie din Moscova, mereu altfel.

Se intră în grupuri de cîte trei persoane, la interval de cinci minute, iar claustrofobilor și copiilor li se recomandă să nu intre. Regizorul a mărturisit că ar fi vrut ca fiecare persoană să meargă singură în călătorie, dar ar fi fost prea înspăimîntător. Apoi, două persoane ar fi fost prea intime. Astfel, a ajuns la cifra trei: „Mai singur de atît nu se poate”.

OPINII

„O piesă fantastică... un adevărat triumf” – „The Guardian”
„...unul dintre cele mai terifiante, minunate lucruri pe care le-ai putea vedea vreodată” – „The Independent on Sunday”

CE-A AVUT & CE-A PIERDUT

» **Ministrul Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu, a pledat săptămîna aceasta pentru integrarea românilor în societatea italiană, inclusiv a celor de etnie romă, prin cultură și prin religie. „Opinia mea este că, în mare măsură, aceste nedorite incidente sînt datorate unei lipse de cunoștințe suficiente în materie de cultură”, a spus Iorgulescu.**

» **„Cultura are nevoie de o strategie guvernamentală pe termen lung, iar societatea românească va ajunge la normalitate atunci cînd politicienii vor tace și vor face, iar publicul va dori să-i asculte pe artiști”. Sînt concluziile, deloc surprinzătoare, ale unei dezbateri „Zece pentru România” dedicată actorului român.**

SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

Pictori din Transilvania

Muzeul Brukenthal din Sibiu va găzdui, din 13 noiembrie până pe 20 ianuarie, expoziția „Pictori din Transilvania în centre artistice europene”. Expoziția ilustrează contactele dintre viața artistică transilvană și cele mai importante centre culturale din Europa: Viena, München, Paris, Berlin, pornind din miezul secolului al XIX-lea, mergând până în perioada interbelică și apoi spre prezent. Participă cu lucrări muzeale din România (Baia Mare, Brașov, Arad, Sfântu Gheorghe, Cluj-Napoca, Oradea, Satu Mare, Sebeș), dar și din străinătate (Gundelsheim, Kornwestheim), precum și colecționari particulari. Vor fi expuse și lucrări care nu au mai fost prezentate până acum în muzee din România. (V.N.)

Teatru și dans la Festivalul Teatrelor Europene

Festivalul Teatrelor Europene, organizat de Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, continuă până pe 28 noiembrie. Următoarele două întâlniri cu companii europene sînt cele ocazionale de spectacolele *Pool No Water* și *Orion/Caravan*. *Pool No Water*, de Mark Ravenhill, în regia lui Matthias Hartmann, cu trupa „Schauspielhaus” din Zürich, se joacă pe 13 și 14 noiembrie. Dramaturgul britanic Mark Ravenhill descrie o societate pentru care nu mai există cale de întoarcere; protagoniștii sînt conduși de invidie și rea-voință. Hartmann semnează atît regia, cît și scenografia. Interpreții sînt trei actori, un pictor, un dansator, un artist video și un muzician. Pînă și suflul face parte din show, iar cînd un microfon nu mai funcționează, un sunetist sare pe scenă.

Orion și *Caravan*, în coregrafia lui Cesc Gelabert, cu compania „Gelabert – Azzopardi” și Theatre Lliure din Barcelona, se joacă pe 17 și 18 noiembrie. *Orion* este o formulă coregrafică inspirată de cîteva idei științifice: Big Bang, teoria lui Darwin, neuroștiințele cognitive. Călătoria începe de la mișcarea particulelor subatomice și continuă pînă la numeroase morfologii ale lumii animale. *Caravan*, al cărei titlu își are originile în creația lui Duke Ellington, marchează sosirea dansatorilor într-un cadru nefamiliar și nesigur, fără vreun punct de referință. Coregrafia dorește să stabilească relații doar între dansatori și lumini. Piesa este o sărbătoare a personalității unice a fiecărui dansator. (V.N.)

Intelectualii de la sate, alungați de revoluționarii din orașe. Orașe-martir.

Lucrările celei de-a opta ediții a Consfătuirii Naționale a Intelectualilor de la Sate au început într-un cadru festiv și în prezența distinșilor invitați joi, 1 noiembrie, de la ora 10.00, la Casa de Cultură a Sindicatelor din Ploiești și la sala Consiliului Județean Prahova. „Pentru edificarea Domniilor Voastre, Vă cităm din prezentarea făcută de organizatorii Consfătuirii, care sînt: Mișcarea Pentru Progresul Satului Românesc și Asociația Comunelor din România.”

R.C. Dumitru

„Dacă ne respecta, venea”

Am ajuns la Ploiești cu o oră întîrzire, din cauza ploii intense și a traficului aglomerat. Spre bucuria noastră, îi găsim pe revoluționari în fața Casei Sindicatelor, așteptînd cuminți. De fapt, doar în poză par așa. În realitate se ceartă la cuțite, se acuză de spăgi, domnul Iliescu, „dacă ne respecta, venea”, nu a venit, președintele Bănescu nu a venit, primul ministru nu a venit, „miniștrii implicați în procedura de guvernare” nu au venit. Nu a venit aproape nimeni, deși este vorba totuși de Consiliul Național al Blocului Național al Revoluționarilor din decembrie 1989.

Masa de prezidiu, montată lung pe scenă, a rămas goală. Doar o doamnă și-un domn îi invită pe alții, cine vrea, cine are

chef, „cei care faceți parte din consiliul național, pînă vin cei de la București, să începem prima parte a lucrărilor”. Nu se încumetă nimeni. „Nominalizați dumneavoastră”, strigă un luptător din fundul sălii, după care bagă capul la cutie. „Nu mai acceptăm să fim mințiți, s-a vorbit mult de spăgi pentru certificatele de revoluționar, spuneti odată adevărul, să rupem pisica în două”, răspunde domnul de pe scenă, care se scuza că „întoarcerea pe dos a agendei nu-mi aparține”. Apoi, „în calitate de organizator” ne urează bun venit.

Stop, stop. Am greșit sala, aici trebuia să fie intelectualii de la sate. „Nu vă supărați, nu știți unde sînt intelectualii de la sate”, întrebăm năuci în Casa Sindicatelor. „Păi au primit un telefon dimineață că trebuie să se mute la Primărie.” Aha. Nu greșim noi, o schimbăseră ei. Intelectualii de la sate, alungați

Revoluționarii, în fața Casei Sindicatelor din Ploiești, 18 ani mai tîrziu. 1.11.2007

de revoluționarii din orașe, așa e titlul, mi-a picat fisa imediat. Din orașe-martir, a picat a doua, bonus.

Trebuie să vindem terenul

„Cărți și reviste gratuite pentru toate bibliotecile, îndrumări și schimburi permanente de inițiativă pentru toate așezămintele culturale, flux continuu de știri din toată țara realizînd harta culturală a

României culturale contemporane, prin portalul Internet recent lansat «Carte și Arte».” Uf, am ajuns, aici e. Nu ne dăm seama după vreun afiș, vreun indicator, așa ceva nu există, ci l-am ochit în tribună pe distinsul cineast, dramaturg, scriitor, jurnalist, fondator de editură și o-mul internațional al anului 2000 Corneliu Leu, organizatorul evenimentului.

Îl fotografiam amplu, apoi ne așezăm în spatele sălii pentru o și mai amplă

Votați PUPCNVR!

Un cetățean român al zilelor noastre revendică teritoriul Moldovei. Este cea mai crocantă poveste pe care am citit-o în ultimii ani. Hazul istorioarei nu stă în rîndurile de mai sus, ci în argumentația reclamantului și în răspunsul Tribunalului București.

Domnul în cauză susține că are drept de proprietate asupra provinciei istorice pentru că Ștefan cel Mare ar fi declarat – probabil, între știrile hard de la ora 17.00 cu turci trași pe roată și serialul de la ora 24.00 „Vrîncioaia fierbinte” – că „Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu este a noastră, ci a urmașilor urmașilor...”. Tribunalul i-a admis omului

cererea, care trebuie să specifice, pentru timbrare, „valoarea” locului de unde scriu și eu acum.

În fond, reclamația personajului nostru nu sare din normalitate cu absolut nimic. Pentru că a devenit banal ca diverși cetățeni la costum negru lucios și insignă, alături de doamne cu coafuri-abajur și privire studiată să revendice, cu tot atîta temei cît și cel de mai sus, diverse hălci istorice ale țării noastre. Nu știu cîți dintre cei pe care-i pomenesc nu fac confuzia între Barbu Delavrancea dramaturgul și Barbu De la Vrancea potențialul manelist, dar cert e că dinșii apar la televizor, în ultimul timp,

ca în fața unui complet de judecată unde-și arată, în toată splendoarea, complexele de judecată. Ei se numesc, simplu, euro-candidați și par a fi ajuns pe listele de concurenți la forul democratic european cu tot atîta legitimitate cu cît a pătruns, cu reclamația sa, și pretinsul urmaș de spița o sută a lui Ștefan cel Mare.

A doua legătură profundă dintre cele două cazuri se stabilește în momentul magic al introducerii votului în urnă. Asta, pentru că reclamantul provinciei istorice este, spune el în presa centrală de joi, 8 noiembrie, zi friguroasă, vînt, coafura rezistă, posibile precipitații, și președintele „Partidului

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Uniunea Persoanelor Care Nu Votează din România”. Și la ce prestații de-a dreptul amuzante au avut „pe sticlă” unii dintre posibilitățile noastre reprezentanți în Parlamentul European, nu este exclus ca PUPCNVR-ul să devină unul dintre proiectele de succes ale solidarității civice. „Logica” cetățeanului kafkian este extrem de „clară” și uluitoare. Citez: „Eu trebuia să fiu președintele României. Este simplu. Dacă la referendumul din 19 mai, 60% din persoane nu au votat și eu sînt cel care, oficial, reprezintă persoanele care

nu votează, rezultă că eu trebuia să fiu președintele României”. Un ultim amănunt și un scurt no-comment: personajul nostru ar fi fost, cică, șeful organizației PNG dintr-o localitate suceveană.

Îmi pare rău să vă dezamăgesc, povestea de mai sus nu e o invenție a autorului. Și nu-i nici o reclamă la băutura „adevăraților domni din România”. Ea este pe atît de reală pe cît sînt și alegerile europarlamentare, cu ai săi candidați duioși pînă la lacrimi. În rest, vorba spotului TV, numai respect!

audite. Cel puțin așa am crezut, dar nu. La microfon vine președintele Consiliului Județean Prahova, Florin Serghei Anghel, care le recomandă intelectualilor de la sate, dar mai ales primarilor, să-și vândă terenurile. În beneficiul culturii? Ei, na. „Cea mai amplă acțiune a noastră este extinderea parcurilor industriale. Achiziționăm terenuri, dar nu lângă Ploiești, că nu mai sînt. Am început să cumparam în zone unde sînt aglomerări urbane, cu mare rată de șomaj. Am dus o luptă foarte mare cu consiliile locale că trebuie să vindem teren, ca să vină investitori acolo. Mulți proprietari de terenuri nu vor să-și vîndă, unii mai au încă mentalitatea cu nu ne vindem țara. Dar o comunitate locală are mai multe beneficii: un ban grămadă luat la început, apoi impozit pe teren, impozit pe clădire, impozit pe salariu și alte taxe. Deci beneficiile sînt foarte mari.”

Președintele termină discursul, e aplaudat, intelectualii sînt alungați. Înapoi la Casa Sindicatelor. „Să rămînă primarii, mai avem niște vorbe cu ei”, se cere. „Nici eu nu pot să mai stau pentru că sînt în campanie electorală și încerc să calculez cîte voturi mi pot strînge într-o oră”, se scuza Florin Serghei Anghel. Inginer de telecomunicații, aveam să aflu mai târziu.

Urmează o nouă căutare a intelectualilor. Vrem inițial să-i urmărim, dar se mișcă prea încet și dispersat, iar noi sîntem prea nerăbdători și calculați. Plus că știm deja sala mai mică unde au fost trimiși. Așa că batem la ușă și intrăm victorioși. Dar nu-l vedem pe Leu. „Nu vă supărați, aici sînt intelectualii de la sate?” Un domn, la un fel de cadetă, se pierde inițial, apoi se repliază genial. „Păi

și noi sîntem intelectuali, dar nu de la sate.” I-am pierdut din nou.

Revoluția a fost drăguță

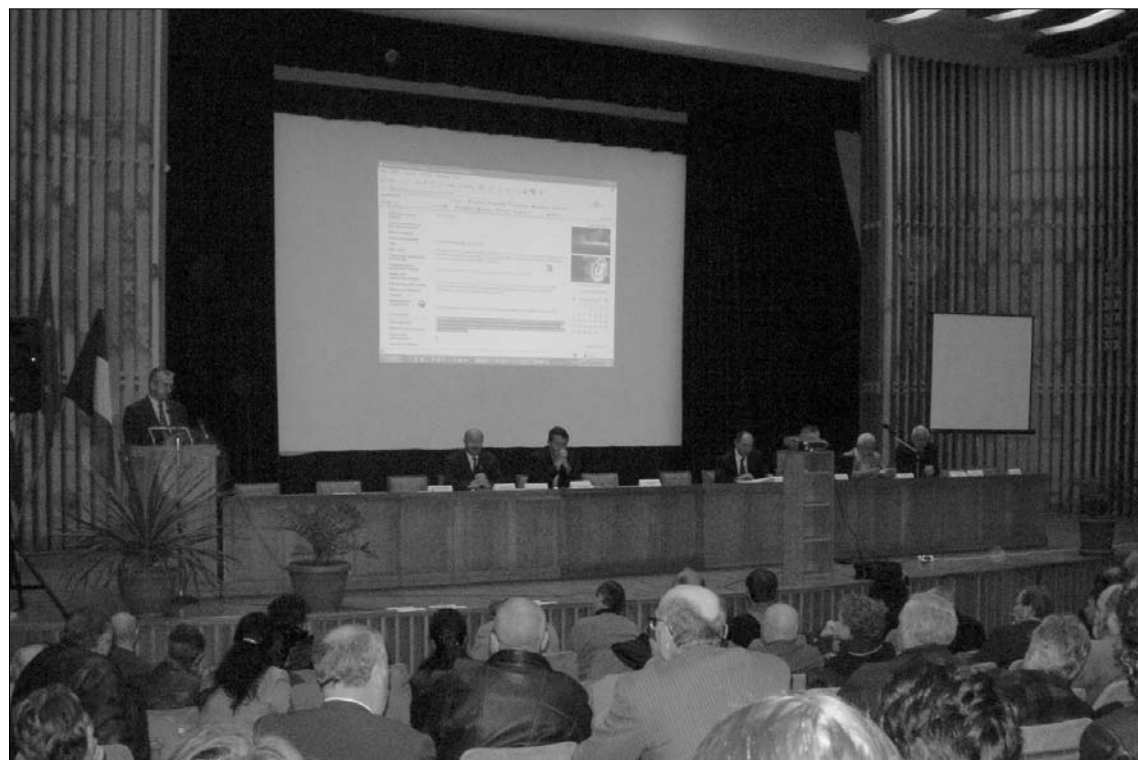
Președintele Consiliului Județean Prahova e și el revoluționar, chiar dacă fără acte. Cel puțin așa se laudă la microfonul Consiliului Național al... revoluționarilor, unde a venit după ce a plecat de la Consfătuirea Națională a... intelectualilor. Se încadrează în ora electorală.

Pentru fostul tovarăș inginer Serghei Anghel, de la Telefoane, revoluția a fost „o perioadă foarte drăguță și foarte plină de acțiune”. „Îmi aduc aminte ce s-a întîmplat atunci. Eu am refuzat să fiu membru PCR. Abia în final am făcut acest pas pe care-l regret – după ce m-a convins tatăl meu –, am intrat în partid în octombrie 1989 și am primit carnetul în decembrie. Pe atunci, se ascultau efectiv telefoanele care veneau de la Timișoara. Era foarte ușor să le ascultăm. Nu era pe vremea aceea nevoie de mandat ca acum. Sînt cîteva lucruri drăguțe pe care vreau să vi le spun. Ascultarea se făcea printr-un cablu care lega centrala telefonică de sediul Securității. Iar acele convorbiri interesante erau preluate de securiști, acolo erau aparatele de ascultare. Noi n-am apucat să le vedem. După revoluție, am scos cablul din subteran și l-am tăiat. Lucrul drăguț este că peste patru zile am primit ordin să-l legăm din nou. Și în perioada aceea, de după 22, primeam tot felul de ordine: tăiați convorbirile Securității, legați convorbirile Securității. Unii dintre noi erau foarte fricoși, se baricadaseră în birouri, de teamă să nu vină Securitatea să-i aresteze, să-i omoare.” Domnul revoluționar...

„Nu pretindem că, prin proiectul de față, se va rezolva total problema valorificării producției culturale la scară națională”

Recunoaștem, n-am reușit să aflăm mai nimic din ce-au discutat intelectualii de la sate. Dar dacă am pierdut nunta, ne-am gândit măcar să-l fotografiem pe mirele mort și am intrat pe „Portal de carte, arte, periodic de cultură și inițiativă locală”, de fapt principala temă de dezbateră a consfătuirii. Portalul e produs de Port@Leu. Corneliu Leu. Lăsam cultura să vorbească: „Am onoarea și bucuria să vă anunț că un prim modul din PORTAL DE ARTE SI CARTE a început să funcționeze pe internet la adresa www.cartesiarte.ro și că, prin aceasta, așteptăm din partea Instituțiilor Culturale din toată țara colaborarea”. „Pentru o continuitate în relațiile noastre cu aceste primării și instituții le rugăm pe fiecare să desemneze persoane de contact pe care le vom denumi generic «ante-nele portalului», le vom lua în evidența noastră transmițîndu-le în mod periodic instrucțiuni și invitîndu-le la stagii de formare prin care vor deveni voluntari formați ai vieții culturale locale, participanți la concursurile noastre, ajungînd nu numai să transmită știri despre evenimentele culturale ci să inițieze, să provoace și să anime asemenea evenimente în localitățile țării.” „Nu pretindem că, prin proiectul de față, se va rezolva total problema valorificării producției culturale la scară națională. Aceasta, ca orice produs, constituie o problemă de confruntare pe piața liberă – confruntare cu subprodusele care invadează și poluează – ca și de educație de lungă durată pe plan național, tocmai prin avantajarea produsului curat, real și specific, prin reabilitarea și reasezarea acolo unde trebuie a conceptului «culturii de masă».”

Intelectualii îl ascultă pe președintele CJ Prahova cum le cere să-și vîndă terenurile

PE SCURT

Cinematografele ar putea fi cedate autorităților locale

Cinematografele din rețeaua România Film (RADEF) vor fi trecute în administrarea autorităților locale, dacă acestea le solicită, a declarat marți, 6 noiembrie, ministrul Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu. Acesta a precizat că sălile și grădinile de cinema nu vor mai fi privatizate, cum era planul inițial. Cinematografele vor fi trecute în subordinea primăriilor și consiliilor județene, în funcție de solicitări. „S-a renunțat la ideea privatizării prin AVAS deoarece Consiliul Concurenței a spus că nu este concurență loială și că se pun clauze preferențiale la privatizare”, a spus Iorgulescu.

» La Tulcea, cinematografele Tineretului și Dacia din Tulcea ar putea fi preluate de primăria municipiului, care intenționează să le transforme în centre culturale sau să le păstreze destinația, în cazul în care publicul se va dovedi interesat de producțiile cinematografice. „Nici nu se pune problema ca primăria să preia aceste locații ca apoi să le transforme în unități de alimentație publică, spre exemplu”, a anunțat primarul Constantin Hogea

» Primarul orașului Pitești, Tudor Pendiu, a declarat că a cerut cinematograful București în administrare de acum un an, pentru a-l transforma în sediu al filarmonicii din oraș, și că este dispus să preia și Cinema Modern, unde poate organiza activități culturale. „Avem ce să facem și cu Cinema Modern, pentru că noi nu avem excedent de spațiu pentru actele de cultură, pentru spectacole.”

» Primăria municipiului Deva vrea să preia singurul cinematograf din oraș de la regia RomâniaFilm și-l să-l aducă la standarde moderne, a declarat primarul Mircia Muntean. Municipality este de acord să preia cinematograful Patria, care funcționează într-un imobil ce nu se află în stare foarte bună și nu a mai fost renovat de peste 20 de ani.

„Sînt zile când nimeni nu mai calcă pragul cinematografului de la noi. Este inadmisibil ceea ce se întîmplă”, a spus Muntean.

Festivalul Național de Teatru – prima rundă

Orice tip de selecție e un exercițiu de abordare critică prin care ni se propune analiza direcționată a unui context artistic. În cazul de față vorbim despre contextul artelor spectacolului, pe care selecționerul unic al Festivalului Național de Teatru, Marina Constantinescu, a optat să-l structureze pe paliere performative intersectate: spectacole, conferințe, lansări de carte, ateliere etc. În centru se află, ca și în anii anteriori în care Marina Constantinescu a girat selecția, regizorul. Mă voi opri, în această *primă rundă de receptare*, asupra câtorva dintre spectacolele reprezentate la începutul festivalului.

Mihaela Michailov

Mă mișc fără să știu de ce

Voltes, realizat de Catherine Diverr s, e un exercițiu de virtuozitate închis în el însuși, fără nici un fel de relevanță pentru cine nu caută (re)producerea unui formalism voit, ci un sens limpede articulat. Timp de o oră nu vezi altceva decât gesturi aleatorii frumos ambalate, fracturi de ritm care ar putea fi plasate în orice moment al spectacolului. La sfârșit rămîi în să numai cu ambalajul și cu intenția deliberată, dar prea puțin justificată stilizării. Lipsesc un traseu articulat și motivat al evoluției mișcării, un concept clar definit, un discurs reflexiv, nu numai autoreflexiv și autosuficient. Și, mai mult decât atât, e suspendată necesitatea actului

de a pune în mișcare un corp atît timp cît el rămîne la stadiul de pură demonstrație estetizantă.

Corpul funcționează în sine fără un context de interes direct în ce privește implicarea spectatorului. Trupurile dansatoarelor propun o coregrafie de fotografie cizelate, o succesiune de contururi, de acrobații.

Prezențele din scenă și prezentul celui care le privește sînt paralele dintr-un motiv foarte simplu: corpul exhibă formă, nu conținut, și își anulează astfel semnificația directă. E ca și cum ai compune cuvinte care sună bine, dar care nu înseamnă absolut nimic. Încerci să le descifrezi, însă îți scapă exact punctul cel mai important: baza de sensuri prime. Din păcate, *Voltes* nu e altceva decît o prelucrare în gol a unor mișcări care vin de nicăieri și (se) duc nicăieri.

Măgarul se plimbă pe șine

Josef Nadj e un coregraf literat, un estest preocupat evident de plastica apariției corporale, un creator care a marcat dansul ultimilor 20 de ani. S-a născut în 1957 în fosta Iugoslavie, iar în 1980 s-a stabilit la Paris.

În 2006 a fost artistul-asociat al Festivalului de la Avignon, pentru care a creat *Asobu*, inspirat din opera lui Henri Michaux și *Paso doble* – împreună cu artistul vizual Miquel Barceló. Nadj își construiește spectacolele cu o acuratețe structurală pe care nu ai cum să o ignori. E atent la tot ce compune ansamblul organic al coregrafilor sale, de la detaliile gestuale corespondente la unitatea interioară a întregului. Chiar dacă, uneori, supraîncălează metaforele și simbolurile – lucru care se întîmplă și în spectacolul prezentat la București, *Filosofii*, creat în 2001 –, Nadj are simț pentru poziții supraetajate.

În *Panorame de la danse contemporaine*, concepută de Rosita Boisseau, care a ținut pe 8, 9 și 10 noiembrie, în cadrul festivalului, un atelier de critică de dans, Nadj își definește preocuparea pentru imobilitate, devenită deja noțiune-cheie în dansul contemporan: „Imobilitatea, mișcarea fără mișcare reprezintă pentru mine mișcarea absolută. De 10 ani imobilitatea mă obsedează”. *Filosofii* alternează încremenirea, gestul mușcat, înghețat cu mișcarea „sughită”, pompată dintr-un corp intrat în sevrăj. Spectacolul e construit modular. În primele 20 de minute, o instalație video „deșiră” moace. Tipi cu cuțite deasupra capetelor și cu fețe alungite de panică, capete amortește pe o masă cu farfurii mînjite de mîncare stricată, ipostaze ale unei stagnări care fentează timpul activ dau start-ul spectacolului lui Nadj. Urmează un filmuleț – prea lung – gîndit ca o continuare descoperire a naturii și semnelor sale faunistice, prezente și în *Asobu*. Cei patru filosofi întilnesc un măgar, o bufniță, melci într-un spațiu pe care trebuie să-l parcurgă ca și cum ar dezvirgina un teren de întîmplări inedite. Călătoria e stimulată auditiv

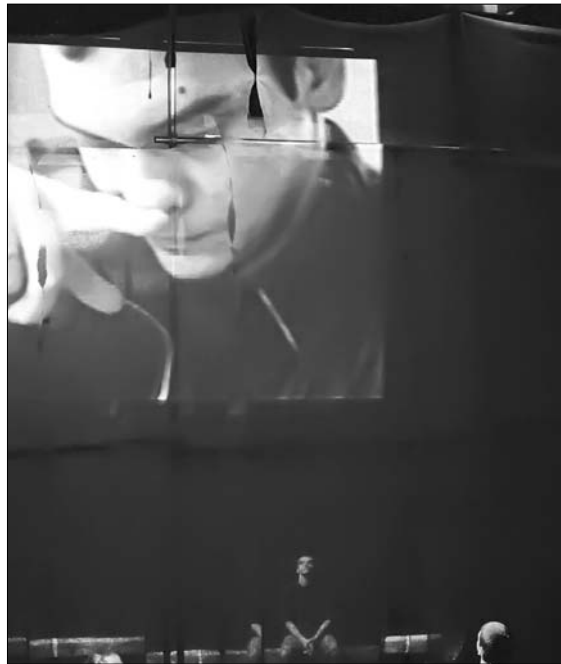

FOTO: Sorin Radu

Nasul, în regia lui Alexandru Dabija

de sunete sacadate, sparte, cu care muzicienii sonorizează corpurile în cea de-a treia parte a spectacolului, cea de dans propriu-zis.

Filosofii e spectacolul inițierii în sensuri extrem de simple ale lucrurilor din jur, într-o filosofie practică pe care Nadj o aproprie foarte mult de o lecție de umire. Fiecare element care apare în spectacol, puțin inovativ la nivelul conceptului de mișcare, dar foarte coerent cu estetica lui Josef Nadj, e o sursă de mirare condimentată cu mult umor. Nadj lasă mișcarea să parcurgă drumul de la o-rizontalul tăcut la verticalul îndrăcit.

Mi-a luat-o nasul razna

Nasul a fugit. A luat-o la sănătoasa de pe fața netedă ca o felie de gresie pe strada aglomerată.

Nasul a devenit un fel de *homeless* urban, un organ vital căruia i-au crescut peste noapte picioare. Nu mai are corp, nu mai are stăpîn.

Nasul, regizat de Alexandru Dabija

la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, e o jucărea muzicală nazalizată, o poveste excelent dramatizată ritmic de doi muzicieni cu miros ludic rafinat. Ada Milea și Bobo de la Fără zahăr creează chitaristic și vocal tensiune și comic de situație. Inventează rime haioase, jocuri de cuvinte năstrușnice, cîntă pe mai multe voci strania dispariție a nasului umblător. *Nasul* e istoria unei „emigrări corporale”. Numai că organul atît de necesar revine la purtător fără să fie expulzat. Ada Milea și Bobo își pun tot corpul la bătaie pentru a muzicaliza scriitura lui Gogol. Nările lui Bobo scot cele mai ciudat-hilare sunete, tot așa cum nasul lui Bobo, mișcat, scobit, întărit și calmat, devine protagonistul unei proiecții care-ți lasă gura apă. Bobo amestecă cu limba o ciorbă fierbinte care nu te face să te gîndești decît la cît de bine miroase. Dacă ai cu ce să miroși.

Conceptul muzical al scenariului spectacolului captează o narațiune în care absurdul, ironizat de Dabija, picură în sunete.

PUBLICITATE

HOBBITUL.RO
Bea o cafea originală marca
Emil Brumaru*

Se prepară:
o povestire erotică și nevrotică
de maximum 3000 de semne
(cu tot cu spațiile dintre ele)

Se trimite:
pînă la data limită a poștei
de 10 noiembrie a.c pe
hobbitul@yahoo.com

Se selectează:
Cu atenție de către un juriu ales

Se premiază:
Cu o cană de pus la rană, din arsenalul
de pasnic băutor de cafea al hobbitului
Emil Brumaru, ce poartă, lingă găurica
toartei, iscălitura lui umilă și albastră

* Produs 100 % natural. Nu conține conservanți și nici coloranți.

rfi
romania

București **93.5fm**

Iași **97.9fm**

Craiova **94fm**

Cluj **91.7fm**

radiofrance**internationale**

Cultura își face loc în peisajul vorbelor despre vorbe.

În fiecare vineri, de la 17.10, **Art Cultura:**
o dezbatere pe teme culturale moderată de Dan Pârvu.

Toată diversitatea lumii! www.rfi.ro

ALEXANDRU SOLOMON SCRIE PENTRU „SUPLIMENTUL DE CULTURĂ”

Complicitatea documentaristului cu personajele lui

În vara asta, am primit un telefon prin care mi se cerea să dau coordonatele fostului colonel de securitate Gheorghe Enoiu. Vroiau să îi trimită o citație acasă, omul fiind inculpat pentru crime săvîrșite în timpul comunismului. Mă așteptam să vină momentul ăsta. Enoiu apăruse în filmul meu, *Marele jaf comunist* (2004), apoi a fost menționat în Raportul Tismăneanu, doi ani mai tîrziu. Am refuzat să le furnizez adresa lui, pentru că nu cred că trebuie să mă transform din documentarist în secție de poliție.

Alexandru Solomon

Fac parte din aceeași echipă cu cei care au acceptat să apară în filmele mele, indiferent de rolul jucat de ei în povestea respectivă. Nu e vorba numai de „protecția surselor”, cum frumos spune limbajul jurnalistic.

În timpul interviului, am devenit părtaș la povestea lor, a trebuit să mă pun în pielea lor ca să aflu cit mai multe. N-am reacționat la lucruri care mă revoltau – cum aș reacționa poate în viața reală.

În felul ăsta, m-am încărcat cu o par-

te din răspundere, am ajuns să fiu complice. Urită meserie: mi-am spus-o de multe ori.

E la fel de adevărat că oamenii, cînd acceptă să fie filmați, îți încredințează o bucată din viața lor. Mai mult, fragmentul acela din biografia lor devine „rol”. Cu alte cuvinte: un individ se așază în fața camerei cu toate accidentele, detaliile, nuanțele vieții lui. Iar cînd se va ridica din fața camerei, se va transforma într-o ființă cumva simplificată, aflată sub semnul aceluși episod care se leagă de povestea principală a filmului. Va deveni personaj.

Așa a ajuns Gh. Enoiu personificarea anchetatorului din anii '50.

Poetul încerca să mă transforme pe mine în participant activ la o confruntare

Uneori, persoanele refuză să devină personaje de film. Mai demult, prin 2002, am lucrat cu un regizor englez, Ben Lewis, la un film despre paradele și spectacolele epocii Ceaușescu.

Vroiam să vorbim deschis, direct, cu cit mai mulți artiști, poeți, regizori care „au lucrat” la cultul personalității. După multe diligențe, am reușit să obțin un interviu cu Adrian Păunescu, poetul de-ja senator.

Interviul a avut loc la o masă de restaurant. Știam că ne vom lovi de tot felul de negări, așa încît am stabilit cu Ben ca, din cînd în cînd, să îi recit domnului Păunescu fragmente din poeziile sale dedicate lui Nicolae și Elena.

Reacțiile au fost din ce în ce mai furioase, dl. Păunescu a început să contraatace insultînd-o pe regina Angliei (pe care o considera, probabil, patroana postului BBC, comanditarul filmului nostru). Poetul încerca să mă transforme pe mine în participant activ la o confruntare – deși confruntarea era numai cea dintre

el și trecutul lui. În cele din urmă, Păunescu s-a ridicat și a plecat, interzicîndu-ne să folosim interviul.

După plecarea lui, o parte din echipa română mi-a reproșat că am vrut să îl transform pe Adrian Păunescu într-un țap ispășitor, dînd la o parte rolul lui pozitiv din anii '70, meritele Cenaclului Flacăra etc. După atîția ani, găsesc argumentul acesta fals: filmul nu era un proces al respectivului domn, ci povestea felului în care a fost construit cultul personalității. În această poveste, domnul Păunescu a avut un rol. Cel pe care încercam să-l descifrăm cu ajutorul citatelor din opera lui.

Pe deasupra, cînd un om acceptă să vorbească în fața camerei, găsesc că s-a angajat și el, ca și mine, să ducă treaba asta la bun sfîrșit. Dezertările sînt lamentabile și nu merită nici un fel de menajament. Din păcate, cei de la BBC n-au vrut să își asume riscul unui proces și interviul n-a intrat în film. E una dintre marile mele înfrîngeri.

Toamna trecută, filmînd la *Război pe calea undelor*, am făcut un experiment. Într-un autobuz, am pus la difuzoare vechi emisiuni de la Radio Europa Liberă. Așteptam aduceri aminte, orice fel de reacții. Nu s-a produs nimic. Cu excepția unui cetățean turmentat, poate cam instabil psihic, care pretindea că a fost închis, nimeni nu a reacționat deschis. Cred că vina îmi aparține: nu a existat o relație clară, asumată de ambele părți aflate în fața și în spatele camerei. Stăteam acolo și pîndeam, fără să îi fi prevenit pe oameni ce aud, ce urmărim. În lipsa acestui „contract”, nu se petrece nimic.

Cînd termin un film și îl arăt celor care apar în el, barometrul echilibrului, al unui soi de echidistanță a pozițiilor mele este nemulțumirea cit mai multor participanți. Dacă majoritatea celor intervievați – situați pe baricade diferite – se simt nedreptățiți, știu că am reușit intrucitva.

ARTISTUL ASOCIAT

Săptămîna 1 – Interviu

Săptămîna 2 – Text de autor

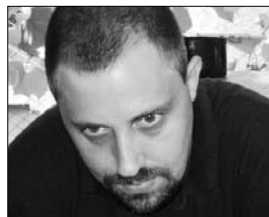
Săptămîna 3 – Criticii despre...

Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

noiembrie –
ALEXANDRU
SOLOMON

„Suplimentul de cultură” lansează o campanie nouă: „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovată în paginile publicației, cititorii putînd stabili o relație directă cu acesta.

» DECEMBRIE: SCRIITORUL DAN LUNGU. Cea mai recentă carte a sa, *Sînt o babă comunistă!*, va fi ecranizată de Stere Gulea anul viitor. Unul dintre cei mai cunoscuți și traduși autori contemporani, în general tot mai dificil de găsit prin țară. Coordona-torul lunii: Diana Soare.

» IANUARIE: ACTORUL FLORIN PIERSIC JR. La sfîrșitul lunii noiembrie, la Teatrul Metropolis din București, va avea loc premiera spectacolului *Opposites Attract*, regizat de Florin Piersic jr., creatorul unui spectacol de referință pentru zona underground – *Sex, Drugs, Rock&Roll*. Coordona-torul lunii: Mihaela Michailov.

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

mircea cărtărescu

ORBITOR

Cîștigați unul dintre cele 5 DVD-uri cu autograf oferite de Alexandru Solomon!

Sînteți invitați să comentați pe marginea paginilor dedicate campaniei, prin e-mail: supliment@polirom.ro, pe site-ul www.supliment.polirom.ro – secțiunea „Artistul asociat” sau prin poștă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266. Data limită de expediere a mesajelor: 26 noiembrie. Cele mai bune mesaje vor fi recompensate cu premii oferite de Alexandru Solomon: 5 DVD-uri cu documentarul *Marele jaf comunist*.

„Persoanele care m-au inspirat sînt femeile care au binecuvîntat viața mea”

A rîs cînd i-am zis că merită să-i stai în preajmă măcar pentru mirosul țigărilor făcute la mînă. Fumează încontinuu. Colecționează linguri ciudate. Nici nu ieșise bine din adolescență cînd l-a cunoscut pe Maurice Béjart. În scurt timp îi devine bun prieten. La 20 de ani toarnă un film inspirat de acesta. A oscilat între ficțiune și documentar. A scris sute de cronici de film și s-a agățat de roman nu din dorința de a publica, ci dintr-aceea de a scrie. Îi place enorm să scrie. Adună mii de pagini. Le asamblează, le reassemblează. În 2005 i-a suflat Goncourt-ul lui Michel Houellebecq. Nu colecționează personaje. Colecționează oameni. Un insectar? „Nu i-aș zice chiar așa. Îmi plac oamenii. Aș fi crud dacă-aș face asta.” Îi place să călătorească. A văzut toată lumea. India, nu. Nu crede că s-ar mai întoarce de-acolo.

Interviu realizat de Dan Daia

Mă întrebam, citindu-vă, dacă vă este sau nu teamă de a fi psihanalizat sau, dimpotrivă, dacă nu jucați cumva un rol exhibiționist: împrăștiati printre rînduri indicii, simboluri, chiar variante de analiză.

Romancierul face mai vizibilă experiența de zi cu zi a oricărei ființe vii, om sau animal: oscilarea între nevoia de a se ascunde și dorința de a se arăta, potrivit situației – de la teamă la iubire... Folosiți verbul „a psihanaliza”. Psihanaliza se numără printre instrumentele de care dispun romancierii de aproape un secol. Fac trimitere la Italo Svevo. În secolul al XIX-lea, romanele erau populate de medici și preoți. În prezent, un psihanalist are un rol important

în roman, contribuie la desfășurarea acțiunii sau oferă informații despre trecutul personajelor prin intermediul dialogurilor rapide sau amuzante. În romanele mele, psihanalizii sînt mult mai vorbăreți decît în realitate. Descoperirea lui Freud și Nietzsche a fost un eveniment în adolescența mea. Vă recomand să citiți *Psihopatologia vieții cotidiene*, o carte amuzantă.

Sînteți un scriitor capricios?

Cuvîntul „capricios” mă duce cu gîndul la *Capriccio*, un cuvînt muzical. Am studiat mult muzica, cum se construiește o bucată muzicală, cum se expune o temă, variațiile sale. Datorez mult tuturor muzicilor clasice neoccidentale, cîntăreții egiptene Oum Kalthoum și compozitorilor cîntecelor sale, muzicienilor iranieni (sau mai degrabă persani), Indiei, Japoniei. Un muzician hindus mi-a spus: „În Europa, muzicile voastre sînt toate muzici militare, chiar și cea a lui Mozart!”. Oare s-a înșelat?

Prin „capricios” mă refeream mai degrabă la comportamentul laț de edituri...

Adevărul e că îmi place să scriu, scriu aproape în fiecare zi, dar îmi place

din ce în ce mai puțin să public... Asta presupune multe obligații: să apar la televizor, să dau interviuri... Și fac toate acestea pentru a ajuta editorul să vîndă un roman pe care l-am putut scrie datorită sumei pe care am primit-o ca avans, cu cîțiva ani înainte. În momentele în care scriu sînt ceea ce se poate numi „scriitor”, apoi sînt ca un actor la televiziune, ceea ce mă amuză, pentru că am turnat filme și am dirijat actori, în cazul în care verbul „a dirija” convine! Tehnic vorbind, un scriitor trebuie să fie singur pentru a se putea concentra și a-și termina frazele. Un cineast intră în contact cu alți oameni cu care discută, pe care îi poate asculta, atinge. În fiecare dintre cazuri sînt folosite părți diferite ale sistemului nervos.

După care dintre romanele dumneavoastră ați face scenariu de film?

Am grijă ca nici unul dintre romanele mele să nu poată fi adaptat pentru cinema! Văd prea mulți romancierii care scriu scenarii de film degizate în romane – sau scenarii pentru televiziune... Mi s-a propus să-mi adaptez romanele pentru cinema, dar am refuzat. Îmi trebuie doi sau patru ani pentru a-mi gândi personajele cărților, iar atunci cînd cartea există în sfîrșit nu vreau să mă confrunt iarăși timp de un an sau mai puțin (cinema-ul este mai rapid decît literatura) cu aceleași personaje. Prefer mai degrabă să scriu un scenariu original. De fapt, chiar asta fac în acest moment. Am semnat un contract cu un important producător francez care este și realizator, prietenul meu Claude Berri. I-ați citit cartea *Autoportret*? E extraordinară. Ar trebui tradusă în română.

În scris faceți un pact cu lectorul?

Eu scriu doar pentru cititor. Scriu pentru a fi citit, și aș adăuga chiar – e și ceva orgoliu în asta – că scriu pentru a fi recitat! Dacă m-aș gândi doar la mine, n-aș mai scrie. Îmi cunosc ideile, fantasmemele, obsesiile, întâmplările trăite sau visate. Nu-i nevoie să transpun toate acestea în scris. Scriu pentru a fi citit și pentru a face să existe în continuare literatura, prin modeste

mele mijloace. Are Blaise Pascal o frază care m-a marcat în adolescență: „Ceea ce există doar pentru autor nu valorează nimic”.

Cum vă raportați la text? Sînteți un maestru al frazei. Textul dumneavoastră are ceva de filigran.

Scriu pînă ce pagina scrisă începe să-mi placă. Încerc să trasez începutul unui paragraf fără a i se putea ghici sfîrșitul. Pot justifica fiecare cuvînt pe care îl folosesc.

Voi face iar un salt către cinema. Bineînțeles, vorbim despre tehnici diferite, însă vă voi adresa întrebarea: ce este mai ușor de realizat, un documentar sau un film de ficțiune?

Nimic nu-i ușor de realizat. Niciodată! Documentarul a devenit foarte greu de realizat în ziua de azi, deoarece televiziunea ne-a obișnuit să lenivim și să nu primim lucrurile în profunzime. Există subiecte minunate, care nu sînt însă folosite. Încă de la apariția sa, cinema-ul a fost împărțit între ficțiune și documentar, de la Méliès și frații Lumi re. Au existat capodopere documentare, de exemplu *Nanouk* de Robert Flaherty, despre viața citorva eschimoși, film care a avut, de asemenea, un succes comercial la vremea sa. Documentarul cere modestie, o calitate foarte rară. Putem spune că există o parte documentară în orice film de ficțiune. Filmul lui Hitchcock, *Vertigo* (am cumpărat în România DVD-ul), este un film de suspans, dar și un documentar despre San Francisco și chiar unul despre actrița Kim Novak. Soția lui Hitchcock considera că picioarele lui Kim Novak nu erau prea frumoase și și-a convins soțul să taie un plan la sfîrșitul filmului, lucru care a făcut ca finalul să fie mult mai misterios decît era prevăzut. Neorealismul italian este un amestec perfect de documentar și ficțiune. Cînd aveam cincisprezece ani am făcut rost de o copie de 16 mm a filmului *Pais* de Rossellini, precum și de un aparat de proiecție sonor. Am proiectat *Pais* în sufrageria părinților mei pe un cearceaf nou (asta se-ntimpla cu mult înaintea magnetoscoapelor). Vorbesc mult de cinema în *Franz și François*, cred că acest roman nu este alcătuit numai dintr-o suită de du-te-vino sau de zigzaguri între două generații, dar și dintr-o serie de du-te-vino între cinema și literatură – ca să nu mai vorbim despre raporturile antagonice între religie și erotism, o temă universală.

„Fiecare tăietură este o minciună”, spunea Godard. Textele dumneavoastră îmi par adesea un adevărat origami, cum faceți de vă păstrați totuși veridicitatea?

Ei, acestea sînt secrete de fabricație... Este ceva spontan și, în același timp, rodul multor reflecții... Se fac progrese pe măsură ce se muncește. Nu vă pot spune mai

Autorul romanului *Trei zile cu mama împreună*

mult. Există lucruri pentru care nu trebuie să ne explicăm.

Aveți attea ore de filmare, de muncă la masa de montaj, attea cronici de film. În ce măsură v-au influențat toate acestea scriitura?

Dacă mă faceți să vorbesc despre cinema, nu mă veți mai putea oprî! Nu mi-aș fi construit romanele în felul în care o fac, dacă nu aș fi turnat și montat (*editing*) cîteva filme. Este singurul moment în care viața scriitorului și cineastului coincid: cineastul este singur în sala de montaj, precum scriitorul în fața foii de hîrtie sau, în ziua de azi, în fața monitorului, care aduce foarte mult cu ecranul masei de montaj, deoarece filmele se montează acum pe calculator. Mi se întîmplă să schimb ordinea capitolului precum se schimbă ordinea planurilor într-un film. Adevărata problemă este aceasta: trebuie stabilită ordinea în care cititorul sau spectatorul vor recepta informațiile care îl vor face să fie interesat sau să se identifice cu personajele poveștii. Să se înceapă mai

influențat cel mai mult nevoit să mă iubească“

reună cu mama sa, într-o fotografie realită în Provence la cîteva zile după ce i-a fost decernat premiul Goncourt

degrabă cu un eveniment minor sau cu unul important? În *Trei zile cu mama* aveam nevoie neapărat de pagini în care mama să fie puternică și prezentă. Nu trebuia să fiu sentimental cu mama, nici să prezint o doamnă în vîrstă care tricotează în fața televizorului! Am inventat, prin urmare, scena în care ea se lasă agățată de un tipograf turmentat care credea că fiul este de fapt soțul său...

Sinteți un om religios?

Religia nu e o cămașă pe care o dezbraci. Religia îți se lipește de piele. Am fost educat de preoți catolici, de iezuiți, care m-au învățat mai mult decît religia: gramatica limbii franceze... Pentru asta le sînt recunoscător! Unui prieten de-al meu, care fusese rînd pe rînd budist și musulman, i-am spus: „Ești ca un Don Juan, îți schimbi religia ca pe femei”. Ar trebui găsit un alt cuvînt decît „religie”. Arhitectura este foarte importantă. Aș fi putut să mă convertesc la șintoism în templele japoneze, asta datorită unui amestec de sentimentalitate, de oboseală, de felurite nostalgii.

Cred în Dumnezeu cînd sînt în avion, iar aparatul intră în turbulențe. Micile mănăstiri ortodoxe pe care le-am vizitat zilele trecute în Bucovina (Voronet, Sucevița...) mi-au amintit că nu mi-am pierdut sentimentul sacralului. Mi-ar plăcea ca publicul român să citească romanul meu *Macaire le Copt*, povestea unui călugăr copt în deșertul egiptean în secolul al patrulea după Hristos. La sfîrșitul romanului, călugărul nu mai știe de ce se află în deșert. L-a uitat pe Dumnezeu, dar cartea se termină așa: „Nu se plictisea niciodată”. Nici eu nu mă plictisesc niciodată!

Ce vă sperie cel mai mult?

Moartea sau bolile grave ale celor pe care-i iubesc.

Ați călătorit foarte mult de-a lungul timpului: de unde nu v-ați mai fi întors niciodată?

Mi-e teamă să merg în India, pentru că sînt sigur că nu m-aș mai întoarce de acolo niciodată! Prima dată cînd am fost

în Japonia, am plecat pentru 15 zile și am rămas trei luni! Devenisem celebru la agenția Air France din Osaka: la fiecare zece zile reveneam pentru a-mi schimba data plecării... La fel s-a întîmplat în Quebec: am plecat pentru două săptămîni, dar mi-am închiriat un apartament și am rămas șase luni la Montréal. Aș putea face același lucru la București, unde aș merge în fiecare zi să-mi beau cafeaua și să mă gîndesc la viitorul roman într-un pasaj care mi-a fost arătat, la Blues Café. Mi-aș căuta inspirația privind obiectele vechi din librăriile-galerii „Noi” – ceasurile, ramele. În *Trei zile cu mama* este o frază în care cred: „Nu am regretat niciodată că am făcut o călătorie”. Dacă cineva îmi găsește un apartament în centrul Bucureștiului pentru șase luni, voi veni să-mi termin romanul la care lucrez acum sau să-l încep pe următorul!

Traducere de
Dana-Maria Daia

„CRED CĂ SÎNT UNUL DINTRE CEI MAI PUȚIN MISOGINI SCRIIITORI DIN ISTORIA LITERATURII!”

În ceea ce privește cele două cărți traduse în română, *Trei zile cu mama* și *Franz și François: într-unul pare că ați încercat să umpleți un gol (absența mamei) și în celălalt să diminați o prezență obsesivă: cea a tatălui.*

În primul rînd, a fi tradus este o bucurie, e ca și cum a-i fi invitat să iei masa la niște oameni pe care nu-i cunoști: speri ca la sfîrșitul mesei necunoscuții să-ți fi devenit noi prieteni... Nu pot spune mare lucru despre diferențele și asemănările între cele două romane. Mama este deja foarte prezentă în *Franz și François*, cartea despre tatăl. Am scris despre un tată mort, și apoi despre o mamă vie, ceea ce e mai dificil, credeți-mă. Ceea ce mă interesa era finalul cărții: mama riscă să moară, dar nu moare. Este ca o înviere laică, fără Dumnezeu.

Inevitabil se produce cîteodată: naratorul v-a jucat feste: femeile vă privesc pe dumneavoastră, autorul, drept un misogin convins.

Cred că sînt unul dintre cei mai puțin misogini scriitori din istoria literaturii! A nu se confunda personajele mele, atitudinea lor față de femei și modul în care descriu femeile în cărțile mele. În plus, femeile care mă citesc pot găsi în cărțile mele o mulțime de informații despre psihologia masculină.

Cum vi s-a părut *Maurice Béjart*? Apropo, frumos titlul peliculei dumneavoastră: *Je t'aime tu dances*.

Maurice Béjart îmi este cel mai bun și cel mai vechi prieten. Ne cunoaștem de 45 sau 46 de ani. L-am filmat adesea, cumva precum Cézanne care picta neîncetat mere! Povestea filmului *Je t'aime tu dances* este amuzantă: e un film de ficțiune de 90 de minute, dar la început era un documentar de 20 de minute comandat de o televiziune germană. Trebuia să filmez crearea unui „pas în doi” (un cuplu care dansează), iar eu m-am îndrăgostit de dansatoare. Am inventat o poveste de dragoste în sala de montaj. A fost o deturnare de imagini, asemănătoare unei deturnări de avion...

După ce ați fost anunțat cîștigător al Premiului Goncourt v-ați anunțat imediat mama nonagenară. Lucrul ăsta l-am auzit într-un interviu pentru Arte. De ce prima a fost mama (făcînd abstracție de tema romanului cîștigător, bineînțeles)?

Am preferat ca mama să afle de la mine, decît prin intermediul televiziunii care avea să vorbească despre asta zece minute mai tîrziu.

Cum i se par fiicei dumneavoastră romanele și filmele tatălui său?

Ar trebui să vă dau adresa ei de e-mail, să o întrebați direct! Ceea ce contează pentru mine este că îi plac cărțile mele. Educația este un fel de coexistență: am trăit împreună, ne-am influențat reciproc. Cînd am vrut să-mi public primul roman inedit, *Salomé* (l-am scris în 1968-1969 și am hotărît să-l public în 2005, după ce i-am refuzat timp de treizeci de ani pe editorii), i l-am dat fiicei mele să-l citească. Dacă mi-ar fi zis că era prost, nu l-aș mai fi publicat. Dar ea a considerat că era foarte bun...

Vă influențează lumea scriitoricească?

Cunosc puțini scriitori. Prefer să întîlnesc muzicieni, pictori. Mă ajută mai mult în munca mea. Și totuși este o frază a lui Doris Lessing care mi-a plăcut mult: „Doar un scriitor poate înțelege un alt scriitor”. Dar cînd am întîlnit-o, mi-a vorbit de sofism și de bomba atomică. Persoanele care m-au influențat cel mai mult sînt femeile care au binevoit să mă iubească.

» **Să nu dea Dumnezeu să rostim vreodată cele două blesteme/injurături rusești atribuite acestei specii: „Să dea Dumnezeu să trăiești dintr-o singură leafă!” sau „la mai du-te tu în contabilitate!”.**

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

Emil BRUMARU

Mereu mă bătea gîndul să renunț...

Mereu mă bătea gîndul să renunț... în fond ce mai vreau? Cărțile se adunaseră în grămezi imposibil de controlate; trei camere într-o harababură plăcută pentru cine o vedea, așa, în vizită fiind, nu și pentru mine, cel care stam permanent aici, în fața computerului mai tot timpul. Uneori urmăream, la televizor, cu un soi de entuziasm adolescentin, meciurile de volei feminin... visam îndelung cam cum ar fi să mă trezesc peste noapte antrenor al brazilienelor... sau al cubanezelor... îmi plăceau cum tipă, cum se bat cu palmele peste fund cînd cîștigă un punct... degajau o bucurie curată, aerisită, fără zaț sexual. Partidele dintre asiatică mă pasionau... Aveau culoare, spectacolul depășea orice imaginație... mingile erau traiectionii incredibile... coreenele, japonezele, thailandezele, în fulgerătoare detente crăcite cu patos, executau un balet modern, de-o grație complicată, îmbinînd forța delicată cu imprevizibilul bombat al clipei... în timpul unei partide arbitralului de scaun i s-a făcut, pur și simplu, rău... îl depășiseră! Gălăgioase, jucătoarele zbîrnăiau în continuare, pătrunse de competiție... Le durea pe ele fix în cur de chinurile arbitralului în pauze majoretele își ițeau picioarele zvelte zăpăcînd publicul... și eu ce naiba mai doream? Căfea nu-mi mai crea starea aceea de voioșie, de fericire minusculă, atît de necesară scrisului...

Și se mai întimpla ceva. Deși eram foarte singur, dacă sosea careva în-tîmplător, adus de cine știe ce chestie, prezența persoanei mă irita, încercam să scap cît mai repede posibil de ea, ca și cum aș fi avut mare nevoie de liniște, de timp... Fițel! Niște era berechet, timp cu ghiotura! Și-atunci? *Mă obișnuisem cu singurătatea.* Îmi ștergeam migăloș ochelarii cu șervețele parfumate, scoțeam bibliotecile, scoțînd cărțile aiurea... le răsfoiam, găseam însemnări vechi,

unele chiar date... mai beam un git de cafea, mai piguleam niște bloguri, mai picneam pe mess vreo figurică... De cîte ori suna telefonul mă nelinișteam: cine naiba putea fi? Aveam senzația că nimeni nu are ce să-mi comunice... Ce dreac să-mi spună? Mobilul mă deranja rar. Un ziarist... o ziaristă... mă întrebau bazacoani... le propuneam să-mi trimită întrebările pe net... De obicei răspundeam, dar cam în silă... oricum, nu cu pofta de altădată... și nici nu mai aveam haz...

Evenimentele vieții mele căpătaseră o nuanță ușor grotescă. Mergeam pe I.C. Brătianu într-o dimineață. Nu mai țin minte la ce mă gîndeam. Pășeam absorbit. Cînd am făcut colțul pe Cuza Vodă, o puștoaică, elevă, înaltă, negricioasă, a scuipat veselă. Curios e că vedeam bucățile albe de salivă, țîșnînd în snop din gura ei largă, buzată, cu dinții extrem de albi. Au căzut pe trotuar. Kaștoaca și-a pocnit palmele una de alta și a exclamat bucurioasă: „Ce mă făceam cu tine dacă te nimeream?”. M-am blocat! Nu se prea speriase de eventuala gafă... mă mai și tutuia... Colegele ei, două, cu ruscăcelele în spate, în blugi cu prohabul deraiat, au pufnit în ris. Cred că am îmbătrînit nasol de tot, mi-am zis, și-am trecut surdo-mut mai departe...

Ce-ar mai fi de adăugat? 1) Cum nu încui cutiuța poștală, cum mi se fură ziarul! Mai ales simbăta, cînd am rubrica din „Suplimentul de cultură”. Să iau asta ca pe un mod special de-a fi apreciat? 2) Au început să mă cunoască taximetriștii și farmacistele! 3) Nu reușesc să recitesc *Însemnări din subterană*. Rămîn la convingerea că e cel mai „greu” text de Dostoievski... pentru mine, desigur... lată și un citat: „Să trăiești mai mult de patruzeci de ani e indecent, trivial, amoral!” și eu acuz împlinesc șaizeci și nouă!!!

Ce-ar fi literatura fără kakania?

Epistola ta m-a prins în plin „exil” la Tescani. De data aceasta însă, am ales varianta leninistă a exilului, adică pe bani elvețieni. Am „suferit” alături de tovarășul Cezar Paul-Bădescu, departe

de munca funcționarească pe care am ironizat-o involuntar în epistola precedentă. Așa că iertare și vorba poetului: „Nu trageți tovarăși, nu trageți!”.

Vasile Ernu

Dragă Bogdane,

Recunosc că am greșit cînd am luat în considerare această specie atît de hîlîtă și damnată. Privind mai atent înspre literatură din punctul de vedere al apostrofării tale, îmi dau seama că dacă am scoate specia funcționarului și birocrațului din cărți, ar dispărea jumătate din literatura universală. Kafka și Gogol s-ar evaporă într-o clipită, iar literatura germană și cea rusă, care-i atribuie atîta cerneală și hirtie, s-ar împuțina și ar deveni foarte sărace. Ce-ar fi literatura fără kakania? Dacă funcționarul ar dispărea din literatura rusă, îți garantez că umorul și ironia unui Gogol, Bulgakov ori Cehov, sau ale unor Ilf, Petrov și Zoșcenko ar avea de suferit substanțial. Mă bucur că ai dedicat un elogiu funcționarului, acest Don Quijote al literaturii clasice și moderne.

Așa că să nu dea Dumnezeu să rostim vreodată cele două blesteme/injurături rusești atribuite acestei specii: „Să dea Dumnezeu să trăiești dintr-o singură leafă!” sau „la mai du-te tu în contabilitate!”. Cred că fiecare cetățean cinstit care a gustat din suferințele și bucuriile funcționarului înțelege perfect aceste mesaje.

Dulcea povară a gloriei

Dar să trecem peste „dulcea povară a gloriei” și să revenim la un exemplu concret, din mănoasa literatură ironic-

umoristică la care mă refeream. Cum spunem, cred că atît literatura rusă, cît și cea germană acordă destul de mult spațiu funcționarului, acestui erou al lumii moderne. Aceasta poate și din cauză că modelul statului rus și al birocrației ruse este o preluare grosolană a modelului german, dar îmbunătățit cu voce și lehamite rusească.

Ei bine, există un roman, *Vițelul de aur*, în care cei doi autori își pun eroul la grele încercări în lupta cu morile de vînt ale birocrației. Ilf și Petrov sînt necruțători cu eroul lor, Ostap Bender. Nu, domnule, nu-l pun și ei într-un context normal, nu-l trimit într-o stațiune balneară, ci îl pun să se lupte cu fiarele funcționarești de la Hercules. Dar cinismul celor doi nu se oprește aici. Cei doi scriitori sovietici își construiesc romanul fără pic de milă și pun, imaginați-vă!, într-o instituție birocrațică sovietică un inginer neamț. Întîlnirea funcționarului sovietic cu acesta produce una dintre cele mai ironice și comice situații ale scrierii lor.

CEEA CE NE DESPARTE

Epistolarul de la Hanu lui Manuc

Povestea e așa: statul sovietic a angajat pe bani grei un inginer neamț, cu numele de Heinrich Maria Sause. Herr Heinrich, „cărta îi plăcea precizia”, nu s-a speriat de sfatul prietenului său Bernhard Hermgross, doctor în matematică, care l-a prevenit că „bolșevicii or să te pună să muncești pe brînci”. Eroul nostru nu se temea de muncă, așa că s-a avîntat plin de eroism la treabă. Însă dorința de muncă și curajul lui s-au lovit de o necunoscută esențială: funcționarul sovietic. În prima zi, inginerul nostru a venit cu 5 minute înainte de ora stabilită, însă directorul cu care-și dăduse întîlnire nu veni nici peste o oră, nici peste două.

„Cum, Genosse Polihav (directorul n-a venit încă? Ciudat!” – îl ironiza Skumbrevici. De unde să știe bietul neamț că Polihav „era plecat (7 zile) la Moscova să intervină în chestiunea localului”, iar cel care trebuia să se ocupe de el era asaltat de problema „reorganizării învățămîntului sindical”. Așa că bietul nostru Sause, timp de o săptămînă, nu a izbutit decît „să viziteze 3 muzee, să vadă baletul *Frumoasa adormită* și să stea vreo 10 ore la o adunare solemnă, organizată în cinstea lui. După ședință, a avut loc partea neoficială a programului, în timpul căreia reprezentanții aleși ai instituției se distrară grozav agîtîndu-și păhărelele și strîgîndu-i lui Sause: Pm!la fund, pîn!la fund!”.

După 10 zile disperate, inginerul trimite o scrisoare logodnicii sale și îi spune: „Draga mea Tilly. De 10 zile sînt în Cernomorsk, dar n-am început încă să lucrez la con-cernul Hercules. Mi-e teamă să nu mi se scadă aceste zile din sumele ce mi se cuvin în baza contractului”.

SEMNAL

Radu Cosășu, *Supraviețuirile 6. În jungla unui bloc de gheață*, colecția „Ego-grafii”, 240 de pagini, 22,95 lei

Radu Cosășu a primit Premiul Național pentru Literatură pe anul 2006, acordat de Uniunea Scriitorilor din România. „Nu cred că mai există un autor de proză scurtă de valoarea lui Radu Cosășu.” (Nicolae Manolescu)

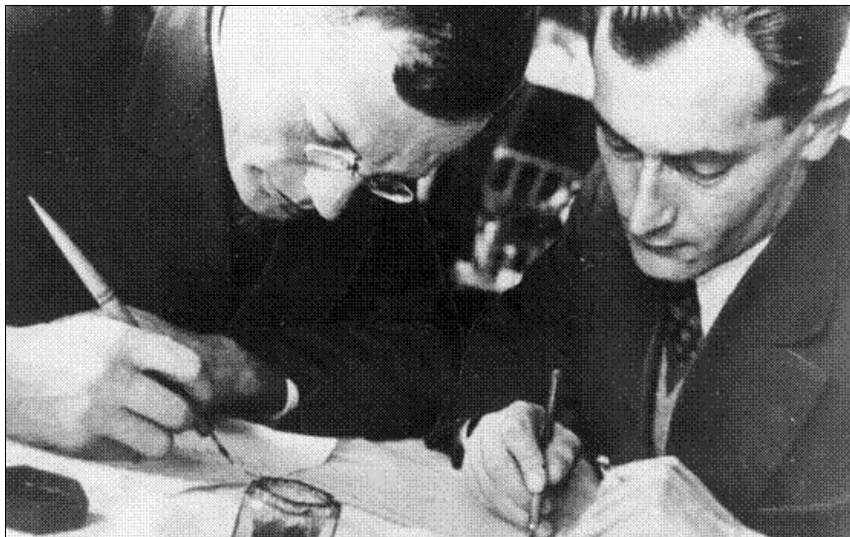
În jungla unui bloc de gheață, jurnalul ținut de autor pe marginea unor știri din ziare, re-lu text revăzut din *Un august pe un bloc de gheață* (1971, reeditat în 2003), distins cu Premiul Unirii Scriitorilor, integrîndu-l ca al șaselea volum din ciclul *Supraviețuirilor*. Ultima secțiune a cărții, cea referitoare la toamna anului 1969, are ca principală temă săptămîna petrecută de autor la Moscova, ca membru al unei delegații române la un festival de film sovietic.

„Sînt doar un cititor care știe că fără Radu Cosășu nu se poate. Nici în gazetărie, nici în literatură. Radu Cosășu mă dezamăzează prin dezinhibare, umor, inteligență, ironie, capacitatea de auto-distanțare și inimitabila sa vervă lingvistică... Într-o literatură în care scrie Radu Cosășu n-ai cum să mori de plictisală, n-ai cum să epuzezi imprevizibilul și repetabilitățile vieții, n-ai cum să pierzi pe drum secretele scrisului.” (Georgehe Crăciun)

Mirela Bănică, Codruț Constantinescu, *Enervări sau despre bucuria de a trăi în România*, ilustrații de Dan Perjovschi, colecția „Ego. Publicistică”, Editura Polirom, 232 de pagini, 18,95 lei

Textele reunite în volum, publicate în totalitate în săptămînalul „Dilema Vechie”, sînt rezultatul unui „joc” publicistic pe care Mirela Bănică l-a purtat timp de 10 luni cu Codruț Constantinescu: să scrie pe cărți poștale ilustrate sau pe „cartoline” despre faptele care enervează în România. „Am colecționat, în fond, precum doi filatelisti împătîmiți, cele mai stridente și mai interesante enervări, le-am șters de uitate, le-am lustruit bine și le-am pus în acest clasor. Spre deosebire de adevărații filatelisti, noi am avut grijă să ne lășăm amănunte pe dosul fiecărui timbru. Dorința noastră a fost de a lăsa cumva un mic portret, chiar și strîmb, al unei perioade ciudate din istoria României, perioadă de tranziție care, în mod sigur, nu se încheie decît scriptic odată cu acceptarea României în Uniunea Europeană.” (Codruț Constantinescu)

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Eu și cărțile (o poveste)

Care este relația mea cu cărțile (fără cacofonie)? Foarte simplu spus: există cărți care mă enervează ori plictisesc, și cărți care mă înminunează. Iar dintre cele care mă înminunează, există cărți care mă îmbolnăvesc (mă ating în latura mea sumbră, cvasi-nevrotică) și cărți care mă însănătoșesc (aceasta înseamnă că, prin citit, exorcizez o formă de rău). Există cărți care mă fac să rîd (pot să rîd ironic sau, dimpotrivă, cu voioșia plăcerii de a citi) și cărți care mă fac să plîng (pentru că sînt jalnice sau, dimpotrivă, pentru că ating în mine ceva neștiut, ce mă fragilizează). Există cărți pe care le citesc o singură dată și îmi ajunge, într-afîț sînt de tulburătoare ori aspre ori atingătoare; și există cărți pe care le recitesc, adică, fără să mă satur. Există cărți din care citesc cîte o pagină sau două pe zi; și cărți din care parcurg sute de pagini pe zi. Există cărți vinovate și cărți inocente (deși, ca profesionistă a cititului, nu așa avea dreptul să spun așa ceva). Există cărți care îmi provoacă asceză și cărți care-mi stîrnesc lanțuri și voluptăți. Dar, oare, nu sînt toți acești termeni **prea tari** pentru actul cititului în zilele noastre? Deși am o relație aproape epidemică cu cărțile, totuși există texte pe care le abandonez de la început sau din mers. Să nu ne mințim și să înfruntăm viteza în care trăim: cititul de astăzi se desfășoară adesea mai degrabă ca o răsfoire, ca o foietare, decît ca o parcurgere pas cu pas, minuțioasă. De ce? Pentru că dincolo de cărți, Afară, stă și așteaptă tocmai viața. Pentru că alternativa la cărți, care e viața, bate cu pumnul în ușă, face gălăgie și își cere drepturile țîpînd că din gură de șarpe. Tocmai ca să evit să devin cumva o profesionistă a răsfoirii (vail), tocmai de aceea reiau adesea cărțile și vîd în recitare

o formă de prietenie matură și echilibrată, mult mai tandră decît prima lectură pripită, aventuroasă, colerică. E o prietenie împărțită, așa spune, în timp ce înția lectură a unei cărți poate fi un **coup de foudre**, dar tocmai de aceea e o lectură emoțională și, prin urmare, parșivă, riscînd răstălmăcirea. Este adevărat că nu am o poziție anume a corpului de înție ori a doua lectură a unei cărți. Cel mai mult îmi place să citesc stînd lungită în pat: dar nu din lene, ci pentru că astfel pot uita întru totul de corp (răsfățat în poziția lui preferată), concentrîndu-mă pe ceea ce îmi dăruie cartea pe care tocmai o (re)parcurg. Titlurile cărților care se publică astăzi sînt fie sofisticate și fanteziste (voind să stîrnească în chip programatic), fie foarte simple. Lucrul acesta mă duce, de fapt, cu gîndul la faptul (reducționist vorbind) că există două tipuri de cititori și, așijderea, două tipuri de autori. Mai întii despre cititori. Există cititorii gurmeți, care preferă să fie aromați, răsuțiciți, ambețați, ca să zic așa; și există cititorii cu un simț acut al realității, care nu vor să fie păcăliți, nici măcar înmiresmați, ci duși exact în fața zidului de execuție (pe care orice carte îl conține, metaforic vorbind). Despre autori, acum: există autorii pretențioși și aproape baroci, care au făcut din voluptatea lingvistică un soi de dantelă zburătoare și labirintică; și există autori ai imaginarului cotidian, care preferă vorbele puține și propozițiile scurte, fără farfasișuri, fără brizbrizuri, fără șoapte, culise ori **underground**. Ce fel de autor și cititor sînt eu, știu cu siguranță – dar este mai onest nu ca eu să spun ce sînt (întrucît ar fi, oricum am lua-o, un act narcisic crescînd), ci alții să spună ce cred ei că sînt eu.

Acest lucru firește că nu s-a întîmplat, și în obișnuita zi de 15 a lunii, inginerul își ridică prima parte a salariului. Neamțul se revoltă: „Nu vi se pare că baniiăștia mi s-au plătit de pomană? întrebă Heinrich pe noul său prieten Adolf Nicolaevici. Lăsați, colega, gîndurile astea sumbre! strigă Adolf Nicolaevici. De altfel, dacă doriți, vă puteți pune o masă specială în biroul meu”. Însă nimic nu se schimbă. Ingerul stătea la masa specială, scria scrisori tulburătoare logodnicei, contrariat că nu „înțelege absolut nimic” din ce i se întîmplă, și-și primea banii regulat, lucru care-l tulbura și mai tare.

După un timp mai îndelungat, Sause a făcut și scandal și a început să țipe: „Nu mai vreau să primesc bani de pomană! Dați-mi de lucru! Dacă se mai continuă astfel, mă voi plînge patronului dumneavoastră!”. Ei, aici au apărut și problemele, căci sfîrșitul discursului a tulburat liniștea funcționarului sovietic. Colectivul s-a adunat, a analizat situația și a concluzionat: „este un circotas. Zău, șade omul la birou, nu face nimic, încasează o groază de bani și se mai și plînge”. A încercat eroul nostru să-și croiască sin-

gur soarta, însă birocrăția nemiloasă nu l-a lăsat. „Burokratismus! țipa neamțul, renunțînd de enervare la limba rusă pe care o vorbea greu”, fără să înțeleagă că individualismul și mai ales ruperea de colectiv se pedepsesc cu interdicția la ceea ce are omul mai nobil, adică la muncă.

Bilețelul lui Stalin

Apropo, Stalin a scris, într-una dintre ședințele de Partid, un bilețel pe care l-a strecurat lui Anastas Mikoyan, specialistul în comerț al PC. Știi ce scria în bilețel? Pun pariu pe ce vrei tu că nu ghițești. Informația e din surse sigure. În bilețel, scria negru pe alb, așa cum îți trimisese pe Messenger cîte o invitație la ciobă: „Dragă Anastas, împrumută-mi, te rog, 200 de ruble pînă la primul salariu”. Semnat: „Koba”. Cînd am citit chestia asta, m-am minunat și am zis: pînă și tătucă Stalin a înțeles care este soarta funcționarului și a suferit. Îți dai seama ce chinător trebuie să fi fost pentru el să stea la fiecare ședință de partid și să-i vadă fața de armeană a lui Mikoyan, el, giorgian fiind, și să se gîndească la împrumut.

Apăsător. Problema mea însă nu e asta. Problema mea e alta: la ce naiba îi trebuiau lui Iosif Vosarionovici 200 de ruble?

Și atunci am făcut următoarea deducție. Evenimentul cu bilețelul are loc în perioada în care Stalin citea destul de mult și era interesat, poate excesiv de mult, de soarta literaturii. Stalin însă era aprovizionat cu tot necesarul de structură de protocol a statului. Însă aprovizionarea cu cărți era o problemă din cel puțin două motive: pe de o parte, nu putea avea încredere în gusturile politrucilor de la protocolul de stat, iar pe de altă parte, nu dădea bine să comande el, direct prin structurile statului, cărțile pe care le vroia. De unde deducem că suma de 200 de ruble îi era necesară pentru a achiziționa cărți. Altfel, cum ar fi putut „polemiza” cu Bulgakov și Platonov? Stalin, fie vorba între noi, a fost unul dintre cel mai buni lectori ai celor doi. Dar asupra acestui subiect voi reveni cu mare plăcere într-o altă scrisoare.

Cu prietenie, Vasile

Scrisoarea unui cititor

Nu înnegrim hîrtia degeaba. Dovadă, și următoarea scrisoare a unui cititor al „Suplimentului de cultură”, Constantin Ostap, inginer pensionar din Iași:

Era în aprilie 1944. Eram elev în clasa a VII-a (actuala clasa a XI-a) a Liceului Internat din Iași. Venisem în Iași în primăvara anului 1936, ca să dau examen de admitere în clasa I a prestigiosului liceu, unde fratele meu, coleg cu Radu Beligan (promoția 1937), venise din 1929 din satul nostru, Cotova, județul Soroca. Eram deci „basarabeni”. Frontul se apropia de Iași. Tata și mama plecaseră cu căruța lor

în refugiu în județul Gorj. Veniseră la Iași, unde fratele și sora mea erau studenți la Medicină. Mama a plecat cu trenul spre Tirgu-Jiu, iar eu cu tata am plecat într-acolo cu căruța noastră cu doi cai. Aveau în ea tot ce putuseră strînge în grabă la plecare. Rămîneau în locurile cotropite de năvălitorii din răsărit casa, pămîntul, via, agoniseala lor de o viață întreagă. Incepea „bejenia”...

...Am mers cu tata cu căruța timp de 22 de zile pînă la Tirgu-Jiu, unde i-am regăsit pe mama, pe fratele și pe sora mea. Ei au rămas în Tirgu-Jiu, la spitalul județean. Tata,

preot, a primit parohie într-un sat de lîngă Tirgu-Lograști.

Trebuia să termin liceul, clasa a VIII-a. Am fost primit la Liceul „Tudor Vladimirescu”, al cărui director era profesorul Gilcescu. Profesor de limba română era Constantin Pîrvulescu. În amintirea aceluși om minunat, consemnez, pentru prima dată, cele ce vor urma. (...)

În „Amarul” țîrg vorbiți despre profesoara de literatură română, Elena Roată. O asociez iubitului profesor de română din anul refugului. Prima întîlnire cu profesorul Constantin Pîrvulescu nu promitea nimic bun. Întîrziaseam la lecția lui, în care vorbea despre *Călătorulii îi șade bine cu drumul* de Brătescu-Voinești. Și-a întrerupt expunerea și m-a privit

sever: – Dumneata?... – Am întîrziat, domnule profesor... – Altă dată cînd mai întîrzi, să nu mai intri în clasă. Tînrul care eram atunci a simțit un sentiment de umilință și revoltă. Își spunea: „pe acest profesor n-o să-l iubesc niciodată”... Am trecut în bancă și am ascultat expunerea. Atunci s-a petrecut ceva ce nu-mi pot explica: revolta mea s-a transformat în imensă admirație. Profesorul explica cu atîta însuflețire și... umor nuvela lui Brătescu-Voinești, încît era o adevărată încîntare pentru elevul venit din Iași. Eram definitiv cucerit. Admirația mea s-a transformat în dragoste cînd, în repetate rînduri, profesorul Pîrvulescu își arăta fătîș ura față de năvălitorii din răsărit. Utili-

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

za, în afara lecțiilor, figuri de stil care ne cutremurau: – Ce ați spune dacă ați vedea o firmă pe care scrie: „La adevărata democrație”, iar în interior ar fi firmă ghimpată... Sau: „La răsăritul... apusului Uniunii Sovietice”... Ne iubeam profesorul, devenisem apropiați sufletetește, încît ne permiteam în recreații să-i spunem: – Domnule profesor, vă rugăm să fiți mai prudent... – Nu pot, băieți, cînd știu care-i adevărul. La examenul de bacalaureat, între cele trei

subiecte la limba română era și „Citind pe cronicarii moldoveneni”. Cred că profesorul Pîrvulescu îl destinase refugiaților din Moldova. Scriam deci despre Miron Costin și plîngeam... Simț și acum un nod în gît, amintindu-mi de acel moment și de îndrăgitul profesor de română din „Amarul” țîrg...

Iată, domnule Daniel Cristea-Enache, ce gînduri mi-au răscolit sufletul citind articolul dvs. din „Suplimentul de cultură” nr. 151. Vă mulțumesc. Și eu.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Selma și Thomas

Sună ca un film de amor, dar între cei doi din titlu nu-i nici o legătură.

Sau, dacă ar fi vreuna, atunci doar mintea mea a puiaut-o, fiindcă în mod normal distanța dintre Selma Lagerlof și Thomas Pynchon e cit o ceanul ce desparte New York-ul de Laponia. Și totuși, îi alătur. Săptămîna trecută am povestit cum m-am pitulat în *Minunata călătorie a lui Niels Holgersson prin Suedia* pentru că am auzit o întimplare cu niște giște sălbătice și pentru că am vrut să fiu iar ca la 10 ani. Asta mi se întîmplă ori de cite ori mă îmbolnăvesc sau mă copleșește ceva. Dar m-am refugiat în brațele Selmei și din cauză că, după cinci zile de citit Thomas Pynchon, am capotat complet. Adică? Stați să explic.

Pe la-nceputul verii scriam în rubricuță despre deznădejdea care doboară un dascăl de literatură comparată în fața gogomăniilor scrise de studenți la examen. Tot acolo însă dezvăluam și secretul bucuriei de-a ține cursuri, semn că nu-i încă totul pierdut prin universitățile noastre. Ziceam că dacă dintre sutele de juni de la Litere rămîn chiar cinci foarte buni per promoție, merită să-ți dai duhul pe bari-cadele pedagogiei. Cum am ajuns să conduc doctorate, răsplata a venit înzecit. Trei foști studenți de-ai mei și-au susținut săptămîna trecută referatele în fața unei comisii. Alex face o teză despre imaginarul literar din perspectivă cognitivă, Elena cercetează poetica insolitării în realismul magic, iar Simina compară niște stereotipuri de reprezentare. Ca să fiu pe fază, mi-am reîmprospătat niște lecturi. Cel mai greu am biruit cu Alex, care-i absolut de filosofie și care a atacat subiectul inarmat pînă-n dinți cu Wittgenstein, Dennett, Ryle, Rorty, Hofstadter, bașca 80% din tot ce s-a scris important despre romanele lui Thomas Pynchon.

Cinci zile am stat prăvălită peste referate și proze (*Strigarea lotului 49* și *V*, recitite șnur, plus spicuri din *Gravity's Rainbow* și *Mason & Dixon*). Vineri eram deja praf, cu creierii lichefiați și cu simțămîntul clar că doar o viroză mă mai poate salva. Adevăru-i că nu teoria a dat cu mine de pămînt, ci Pynchon. M-am gîndit că am ceva dereglat sau chiar defect, că nu-i în regulă să mă surp din cauza lui, doar dacă nu cumva la bătrînețe mi s-a schimbat gustul literar și m-am demodat. Oare am obosit, după ce ani la rînd am treierat prin experimentele ultradeștepte și sofisticate ale altora? Poate. M-am plictisit? Nu știu. Sigur însă e că îmi vine tot mai des să recitesc cărți mari, profunde și simple. Hai să le spun clasice. De teamă să n-o iau de tot razna, am început să-mi pun comprese: sigur că Pynchon nu-i de citit la comandă și nici de înghițit cu polonicul, sigur că sastiseala de literatură îmbătătită de sine bîntuie și pe la case mai mari, sigur că o să-mi treacă și că, după cîteva porții de Dickens, o să tînjesc iar după Joyce.

Dar pînă una alta am simțit că trebuie să mă vir urgent în pat sub duna umplută cu puf și să mă cufund într-o cărțuie liniștitoare. Brusc m-a năpădit dorul de bunica și am știut că numai Selma Lagerlof și înțeleapta gîscă Akka mă pot alina. În cîteva clipe m-am strecurat în stol, printre perechile înapărate ce zboară în formă de V, puternice și senine: Yksi și Kaksi, Kolme și Nelja, Viisi și Kuusi, Martin și Dunfin. Și m-am așezat lîngă Niels, băiatul-spiriduș care a învățat din călătoria pe spatele unei giște mai mult decît într-o singură viață. Asta am făcut două zile, cu ochii nedezlipiți din carte, ca o senilă fericită ascunsă sub duna de puf pînă luni dimineața.

Povești pentru copilul nenăscut

Într-unul dintre dialogurile sale cu Jorge Luis Borges, consemnate de Orlando Barone, autorul *Tunelului*, Ernesto Sabato, afirmă că „romanul trebuie să alterneze momente de poezie cu momente comune, tot așa cum statuia o așezăm într-o piață, ca să strălucească într-un spațiu anodin”. Pentru Sabato, un roman care nu conține poezie, nu poate atinge categoria estetică. Mircea Cărtărescu, în prefața la *Fata din casa vagon*, romanul Anei Maria Sandu, merge chiar mai departe, susținînd că „romanul cel mai bun de azi e scris de poeți”.

Poezia, considerată a fi cea mai sinceră dintre arte, cere întotdeauna perfecțiunea, pe cînd romanul tolerează paginile imperfecte. Îndrăznesc să spun că *Fata din casa vagon*, de Ana Maria Sandu, este un roman care atinge uneori sinceritatea poeziei.

Fata din casa vagon este un roman despre femei și cu femei, masculinitatea fiind, de cele mai multe ori, reprezentată de personaje grotesci, de monștri sau violatori cu gheare, de bețivi sau scandalagii.

Casa vagon, din „romanul vagon”, este o „casă rea”, un loc din care fetițele (și apoi femeile) Anei Maria Sandu vor să evadeze. În prima parte a romanului, cititorul plonjează în copilăria magică și incantatorie a Ilenei, fata din casa vagon ajunsă pe fundul ușiței, apa purificatoare. Pe fundul ușiței, Ileana „avea impresia că apa pe care o înghițise o spălase bine pe dinăuntru, o lustruise pînă nu se mai vedea nici o urmă, așa că o putea lua de la capăt”.

În cea de-a doua parte a romanului, apare Ina, fiica Ilenei, care încearcă, prin visurile și „delirurile” sale („Primul delir: cum o salvez pe mama”; „Al doilea delir: cum îl salvez pe tata”), să recupereze și să corecteze un trecut mult prea dureros, să ajusteze scenele „jenante sau nedorite”. La finalul primelor două părți ale romanului, în casa vagon se face liniște. În ultima parte din *Fata din casa vagon*, scriitoarea schimbă perspectiva na-

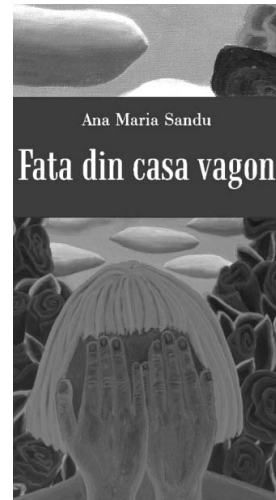
rativă, și aflăm astfel că în întreg romanul nu au fost decît poveștile pe care Ileana i le-a spus Inei, copilul său nenăscut.

„Cutia chinezească” sau „păpușa rusească”

Femei de plastilină albastră sau de carton, păpuși de pînză tăiate cu foarfece pe fundul apei dintr-un material gros, fetițe care plîng în jurul unui borcan cu dulceață de nucă verzi, care se fac „frați de cruce”, iar apoi pleacă din copilărie „fără zgomot, cu părere de rău și încercînd să nu trîntească ușa”, fiindte lipicioase și fragile ca serbeturile zahariste se dizolvă și se ascund într-o lume solidară, dar nefericită și tristă.

Ana Maria Sandu folosește în *Fata din casa vagon*, care stă sub semnul romanului lui Vladimir Nabokov, *Ada sau ardoarea*, procedeul numit „cutia chinezească” sau „păpușa rusească” (matrioșca), iar pentru ca acest procedeu să funcționeze scriitoarea introduce în text misterul și ambiguitatea, cu efecte modificatoare asupra istoriilor prezentate.

Romanul povestește viațele a trei femei: Viorica, Ileana și Ina (bunica, mama și fiica), care locuiesc în trei compartimente diferite ale aceleiași case vagon, în care personajele se schimbă mereu, rotindu-se într-un cerc uriaș, dar decorul rămîne același, trist și dezolant. *Fata din casa vagon*, de Ana Maria San-

du, împrumută ceva din romanul *The hours* al lui Michael Cunningham.

În ultima parte a romanului *Fata din casa vagon*, aflăm că Ina este de fapt copilul nenăscut, pe care Ileana l-a făcut să trăiască în paginile caietului său, i-a arătat copilăria ei, adolescența și prima iubire, viața mizerabilă pe care ar fi putut să o trăiască și casa vagon care ar fi înghițit-o și pe ea.

Romanul, a cărui cheie de lectură o descoperim abia la sfîrșit, nu este decît un „joc de-a mama și de-a Ina”: „Nu știu ce mă doare cel mai tare, bubă uriașă care se încăpățînează să se țină scai de mine sau faptul că am făcut-o să trăiască. Am scos-o în lume, am rostogolit-o de pe-o pagină pe alta, ne-am jucat «de-a mama și de-a Ina». Acum, gata, de mai bine de trei luni am făcut scenarii despre «cum ar fi dacă». Nefericirea mi se pare o responsabilitate prea mare și la fel de periculoasă ca orice altă boală ereditară”.

Păpuși mai mici sau mai mari, fetele din casa vagon, chiar dacă stau una în spatele alteia în fața oglinzii sau la aceeași fereastră care dă înspre lucruri, chiar dacă se strigă prin pereții subțiri ai compartimentelor, chiar dacă se iau de mînă și se țin în brațe pînă adorm, chiar dacă se visează una pe alta sau încearcă să se salveze prin „deliruri”, ele nu mai pot recupera nimic din ceea ce au pierdut și nu pot fi niciodată fericite.

IULIAN CIOCAN » ÎNAINTE SĂ MOARĂ BREJNEV

Moldova sovietică

Înainte să moară Brejnev, de Iulian Ciocan, este un roman acid despre Moldova sovietică, puternic ancorat în propagandă și cenzură, un roman despre o lume fără viitor, cazată în blocurile fostei URSS. Romanul povestește copilăria lui Iulian, băiatul unei familii sărace, fără carnet de partid, captivă într-un apartament cu două camere și a

cărei viață nu este altceva decît un lung război pentru supraviețuire. Mereu în așteptarea unui miracol care să-i scoată din sărăcia lucie, dar bombardată la tot pasul de versurile scriitorilor poporului, basarabenii lui Iulian Ciocan trăiesc din nostalgia vremurilor trecute.

Polikarp Feofanovici, a cărui figură apare la începutul

romanului, este un „veteran-decurînd-pensionat”, un fost apărător al Stalingradului, decorat pentru acte de bravură de armata sovietică, dar suferind de o chinuitoare prostată, a ajuns bătaia de joc a pionierilor huligani. Polikarp Feofanovici, deși nu face parte din familia tiranilor hispanoamericani, pare înrudit cu generalii întomnați ai lui Gabriel Garcia Márquez. La fel ca dictatorul lui Márquez din *Toamna*

patriarhului, Polikarp Feofanovici joacă domino cu ceilalți veterani, ajunge dintr-un „general” respectat, un bătrîn ramolit și impotent, și moare în cea mai hidoasă singurărată.

Căminele suprapopulate, îmbibate de „mirosul penetrant, pestilențial de ceapă fiartă-clorurină-borș”, fără balcoane, cu bucătării mizerabile și camere sufocante, cu băi comune neiluminate, alcătuiesc un peisaj

TREI RĂSPUNSURI DE LA ANA MARIA SANDU

„Romanul e, pe undeva, mai poetic decît cartea mea «de poezie»”

În prefața la *Fata din casa vagon*, Mircea Cărtărescu susține că „romanul cel mai bun de azi e scris de poezi”. Credeți că poezia a devenit o condiție obligatorie pentru romancierul de astăzi?

Afirmatia lui Mircea Cărtărescu nu cred că ține de o valorizare, ci de o opțiune estetică. Poetul nu e cel care a publicat cărți de poezie, ci vizionarul, artistul, cel care poate să-ți spună pe lângă povestea propriu-zisă și ce mirosuri sînt în încăperea, cum cade lumina pe covorul tocit, să creeze o atmosferă care să-ți rămîna în minte și după ce ai terminat cartea. Altfel, un text poate fi impresionant, bine scris, dar nu va reuși niciodată să te emoționeze. Asta îmi imaginez că face ingredientul „poetic” într-un roman. E o poezie extrem de fragilă și de prețioasă, un a-bur care bruiază încontinuu „realitatea”. Am citit de curînd *Discipolul* lui Irish Murdoch, o carte cu un început senzațional, foarte poetic așa spune. Bazinul cu apă termală în jurul căruia se va întîmpla totul îi transformă din primele 40 de pagini pe protagoniști în niște somnambuli. Și n-ai cum să uiți asta... Ar mai fi și cărțile în care nu se întîmplă mare lucru, nu se aplică regula scenariilor (la minutul 17 trebuie să apară ceva/cineva și să complice intriga) și pe ele tot un fel de Dumnezeu al poeziei le ține în viață.

Există vreun compromis pe care romanul l-a împus poetei din Amintirile unui Chelbasan?

Compromis, sigur nu. Dar un efort, da. Cînd am început *Din amintirile unui Chelbasan* nu știam cum o să se termine, nu mă interesa. Aveam un personaj pe care puteam să-l plimb pe unde voiam, era un magnet care atrăgea frînturile de poveste și le ordona sentimental. E o căruție de 70 de pagini pe care am scris-o în destul de mult timp. Cînd mă întîlnesc cu cineva care îmi spune că a citit-o, încă mă bucur foarte tare. Cu *Fata din casa vagon* a fost un pic altfel, mi-a fost foarte teamă că n-o să fiu în stare să construiesc povestea. De asta m-am și apucat de scris abia după ce știu-am ce vreau să fac pînă la sfîrșit.

Cred că *Fata...* începe acolo unde se termină *Chelbasan*. Îmi imaginez că am păstrat doar cruzimea și candoarea. Și mi se pare că romanul e, pe undeva, mai poetic decît cartea mea „de poezie”. Pentru că mi-am ales o structură care să-mi permită să construiesc primele două povești, ca apoi să le arunc în aer fără nici cel mai mic regret. Uite, nu m-am gîndit pînă acum, dar o posibilă interpretare a *Fetei din casa vagon* ar putea fi chiar asta: bătălia din mintea mea între poezie și proză...

Fata din casa vagon stă sub semnul romanului Ada sau ardoarea al lui Vladimir Nabokov. În ce măsură v-a influențat scriitorul rus?

Cu Nabokov am o relație destul de ciudată. Încă nu i-am citit toate cărțile, dar mă bucur de fiecare dată cînd mai găsesc cite una. El scrie foarte diferit de la o etapă la alta și nu pot să zic că îmi place necondiționat. În cărțile de maturitate, Nabokov poate părea alambicat și prețios, dar felul în care așază cuvintele unele lângă altele ține de un nivel al scriiturii de care n-ai cum să nu te lași cucerit. Nabokov reușește să scrie discret și flamboiant în același timp.

timp, știu că e greu de crezut că poți să găsești lucrurile astea într-o singură pagină de text, dar e suficient să deschizi la întîmplare *Ada sau ardoarea*. În acest roman, a ajuns la un rafinement greu de imaginat. Și de suportat pentru orice scriitor.

Eram la Budapesta, la o întîlnire cu mai mulți scriitori, și trebuia să spunem fiecare autorii care ne plac/ne-au influențat. Nu-mi amintesc să fi fost cineva dintre cei 12 oameni de acolo care să nu-l pomenească pe Nabokov. Devenise de-a dreptul amuzant.

Motto-ul pe care mi l-am ales din *Ada sau ardoarea* cred că m-a găsit el pe mine. Aveam senzația cînd am dat peste el că vorbea chiar despre cartea mea. Mai știu că m-am emoționat foarte tare...

Pagini realizate de Bogdan Romaniuc

Radio România Muzical
prezintă
În direct de la Sala Radio
Concert eveniment **Romanian Piano Trio**
și Orchestra Națională Radio
Dirijor Tiberiu Soare
Program de capodopere: Sibelius, Grieg, Elgar
Sâmbătă, 10 noiembrie, ora 19,00
Concert preluat și de Radio România Cultural

97,6 și 104,8 FM
on line muzical.srr.ro
satelit

Radio România Muzical
Clasic, Jazz & more

SAPTESERI
DILEMAVECHE

PÖRTFO
SUPPLEMENTUL CULTURAL

dezolat în care viața pare imposibilă. În acest univers sumbru, Ionel Pantaleevici Pîslari visează la blocul nou al secretarilor de partid, la Volgile lor Lucioase, dar și la Veronica Lapeacru, amanta „nacealnicilor” cu ochelari fumurii. Căminul Combinatului de Carne din Chișinău, în care trăiește Ionel Pîslari, este pentru Grișa Furdui (vărul lui Pîslari din satul Țîrșitei) un adevăr Paradis: „Erau ani lumină între lumea lui Ionel Pîslari și universul rustic populat de

slavii rutinei”. De fapt, fiecare dintre personajele lui Iulian Ciocan își trăiește mica sa dramă într-o lume absurdă, guvernată de un regim odios care îi răpește individului identitatea. *Înainte să moară Brejnev* este o antiteză permanentă între viața mizerabilă a basarabenilor, surprinsă în cele mai mici detalii, și „paradisul” socialist cîntat cu entuziasm de scriitorii poporului. Pasaje din „opera” acestor scriitori sînt inserate în roman între pasaje care redau

cinematografic scene din viața reală a Moldovei sub stăpînire sovietică. Debutul lui Iulian Ciocan, ca prozator, este unul mai mult decît promițător. Moștenind naturațea marilor scriitori ruși, Iulian Ciocan scrie un roman interesant, care se citește cu plăcere.

Iulian Ciocan, *Înainte să moară Brejnev*, colecția „Ego. Proză”, Editura Polirom, 2007, 15.95 lei

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL
DE CULTURĂ
SE ASCULTĂ PE:

www.supliment.
polirom.ro/
radio.aspx

O emisiune de
George Onofrei
și Anca Baraboi

» **Dumitru Ungureanu: „Guns'n'Roses este o sintagmă ce poate exprima foarte limpede ce înseamnă SUA, de la războiul de independență încoace. Arme și trandafiri, bărbăție și tandrețe, egoism și altruism, putere și sensibilitate, crime și copii...”**

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Guns'n'Roses

Nu cred să existe vreun iubitor al rockului care să nu fi tresărit la soloul lui Slash din *Sweet Child O'Mine*. Are frumusețea clasică proprie pieselor inspirate, consistența exprimării unui artist care știe că asta e ceea ce știe el să facă, suplețea & vigoarea tinereții cutezătoare, sentimentul simplu și uman al celui care miroase un trandafir într-o dimineață însoțită, dar și nostalgia unei istorii a singelui ce-ți circula prin vene și aparține unui neam violent. Poate să fie doar inspirația unui chitarist ce-a lins o doză consistentă de cocaină înainte, după,

în timpul sau – de ce nu? – în locul unei nopți de sex dezlanțuit, poate să fie doar tratarea profesională a unui nenușet captat accidental într-o ședință de înregistrări. Poate să fie doar una dintre nenumăratele izbini ale

chitării – să fi fost acel minunat & scolar Gibson Les Paul din 1959, furat nevastei lui Joe Perry de la Aerosmith și cumpărat de Slash cu 5.000 de dolari de la un re-seller? N-am idee, nu m-a interesat. La urma urmelor, nici nu contează cum s-a ajuns la rezultat, cită vreme rezultatul produce o delectare mai mult decât estetică – să îndrăznesc să-i spun catharsis? Îndrăznesc, pentru că mie personal asta îmi aduce...

S-a întâmplat să nu știu nimic de Guns'n'Roses pînă cînd mi-a explodat sub ochi videoclipul acestei piese. Preocupările, anturajul, atmosfera vremii mă îndepărtaseră cumva de filonul rockului autentic. Ascultam muzică pop, nu rock, dansam cu femei cărora le plăcea Modern Talking și se coafau ca Bonnie Taylor, C.C. Catch ori Kim Wilde. Și, desigur, se deghizau în blonde, vopsindu-și părul cu instrumentar inventat ad-hoc. Era o vreme cînd Whitesnake mai amintea de *golden age of rock*, nu acela clasic, de pe vremea părinților, ci doar ce credeam noi că înseamnă rock – Deep Purple, Rain-bow, Led Zeppelin & alte firme de făcut bani. Cînd, se știe, ora adevărată se dădea în California – cu atîtea și atîtea trupe crescute

pe solul fertilizat de-un showbiz scăpat dincolo de limita înțelegerii normale.

La urma urmei, Guns'n'Roses este o sintagmă ce poate exprima foarte limpede ce înseamnă SUA, de la războiul de independență încoace.

Arme și trandafiri, bărbăție și tandrețe, egoism și altruism, putere și sensibilitate, crime și copii, copii care comit crime și adulți care cultivă spiritul lui Moș Crăciun... Dincoace de generozitate și lipsa de milă sînt destule, nu intru în amănunte. Guns'n'Roses reprezintă o bună

vitrină pentru ce se poate găsi în State, nu numai la nivelul anilor '80. Vedeți videoclipurile.

Aproape că n-ai nevoie să călătorești acolo, să-ți completezi cultura generală sau de specialitate. E un exces negativ, dar nu-l cred exagerat. Cum-

va este efectul exclusiv & pervers al mass media „în goană după audiență”, cum sună sintagma consacrată. Într-o lume ghidată după principiul 0 – 1, bun – rău, înger – damnat, judecata manihelistă e apanajul grabei, al lipsei de îndoială, al necesității de a merge mereu mai departe, spre ultima frontieră niciodată atinsă. Americanul, cum spunea o butadă, întîi trage cu pistolul, apoi întreabă ce vrea cel împușcat, dacă mai trăiește. Dar – ceea ce trebuie subliniat – întotdeauna se acordă a doua șansă. Lucru nesănătos în destule împrejurări.

Guns'n'Roses s-au format tipic showbiz-ului: anunț într-o revistă de specialitate că se caută muzicieni, manager priceput, casă de discuri puternică, mecanisme pușe în mișcare de „esență” numită bani. Evident, calitățile personale au fost determinante, atît pentru succes, cît și pentru spargerea „găștii”. Colecția de locuri comune genului e obligatorie pentru rețeta îngurgitată de „fani” risipiți în toată lumea. Dar dacă n-ar fi existat un simbure autentic, totul cădea în banal și în uitare, iar numele devenea linie de inventar într-o bază de date insensibilă.

Variațiuni pe tema bestialității II*

O recenzie recentă din secția literară a cotidianului „New York Times” mi-a atras atenția asupra unuia din romanele pe teme muzicale cele mai interesante pe care le-am citit vreodată.

Autorul său, Henry Grinberg, născut la Londra, emigrat în Statele Unite în 1948, este psihanalist, după ce timp de mai multe decenii a predat literatură și arta scrișului la City College of New York. «*Variațiuni pe tema bestialității*» sau, poate mai bine, a unui monstru este primul său roman; un roman scris în mod evident de un mare meloman și perfect cunoscător al vieții muzicale interbelice și din timpul celui de-al doilea război mondial.

Nu cred să se fi scris vreodată cu o astfel de pasiune rece o frescă romanescă de o asemenea fascinație despre evoluția unui personaj, pianist și apoi dirijor, aco-perind perioada de la sfîrșitul primului război mondial și pînă la încheierea celui de-al doilea. Modelele sale, ce recom-pun într-un singur personaj caractere și situații cunoscute îndeobște breslei muzicale, par să fie dirijori Wilhelm Furtwangler și Herbert von Karajan. În orice caz, gîndul te duce la ei de fiecare dată cînd

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

în scenă sînt puse slăbiciunile de caracter și compromisurile care au făcut ca unii dintre cei mai mari dirijori ai secolului al XX-lea să se adapteze mai mult sau mai puțin candid, ba chiar să susțină și să propage nazismul și cel de-al Treilea Reich.

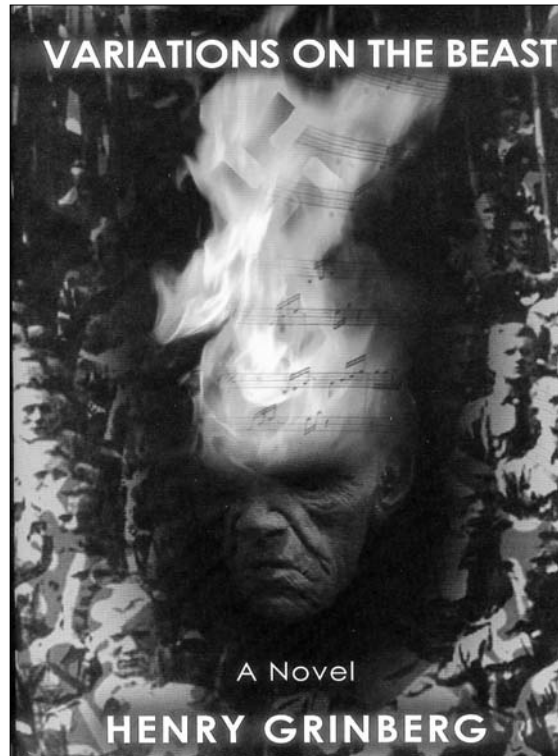
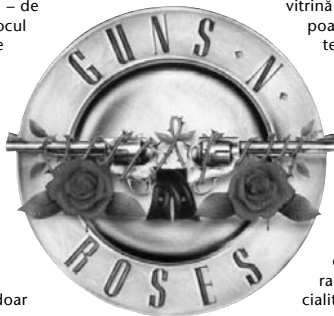
Viața eroului lui Grinberg, Hermann Kapp-Dortmunder, este descrisă pe parcursul a 13 capitole, cu o trimitere muzicală vădită, cel dintîi marcînd tema, următoarele fiind intitulate variațiuni. Hermann Kapp este un orfan de război, fiul unei familii simple maghiaro-germane, a cărui copilărie se petrece la Szombathely. Talentele sale muzicale precoce sînt descoperite de mama sa, iar copilul, cu o ureche perfectă, are șansa de a fi elevul unei bătrîne profesoare din Viena, ea în-săși elevă a lui Liszt, prietenă apropiată a Clarei Schumann și a lui Gustav Mahler. Madame Polkovska îl va propulsa, grație relațiilor ei vieneze, să deuteze la Festivalul Haydn de la Eisenstadt, la unul din cele două palate ale familiei Esterhazy.

La Eisenstadt, în 1923, tînrul candid, dar deja infectat de stereotipurile

antisemite va fi confruntat pentru prima dată cu propaganda naționalistă și prohitleristă, grupul de muzicieni ai Festivalului Haydn dovedindu-se implicat în puciu, ce avea să eșueze, al lui Hitler. Romanul este scris la persoana mîii, Kapp notînd cu acele prijel sentimentele contradictorii ce aveau să-l anime față de e-vrei pe parcursul vieții: „... mai tîrziu în viață am intrat în contact cu mulți evrei din Viena și Germania, înainte și după ce naștii au venit la putere și înainte de Anschluss. Acești evrei erau în mod sigur de bună calitate: inteligenți, cu stare, influenți – bancheri, oficialități guvernamentale, artiști, oameni de știință, directori de edituri, profesori, patroni ai artelor, directori de teatru, dirijori de orchestră – oameni pe care i-ai considera iluminăți, capabili să miroasă cu nasul lor mare primejdile. Dar, cu cîteva excepții, ei nu au luat în seamă semnalele de a-vertisment. Au adoptat opinia că au trăit aici de tot atîta timp cît și ceilalți, că erau la fel de germani ca și restul populației. La urma urmelor, ei nu erau evrei din est, obișnuiții evrei est-europeni. Ei aveau gust și erau rafinați și își petreceau dumnicile cîntînd cvartete! Mai mult, după ce au fost scoși din sălile lor de conferințe și din spațiile, interziși din tribu-nale și de pe podium, tot nu au priceput: nu conta dacă erau de calitate sau nu – întreaga lor tagmă nu era, pur și simplu, dorită. Ei au făcut caz de situație, fiecare și-a scos Crucea de Fier, strigînd că și-au vîrsat singlele pentru patrie. Cei care au încercat să plece spre alte locuri au descoperit că restul lumii nu îi dorea. Așa că sentimentul meu – chiar dacă deplor unele excese inoportune și nefericite – este că ar fi nedrept ca blamul să cadă pe întregul popor german și austriac”.

Kapp-Dortmunder, care în „variațiuni-le” următoare studiază la Viena și devine dirijor la o operă de provincie în Germania, înainte de a fi chemat la Berlin (paralela cu von Karajan e mai mult decît evidentă) se ascunde mereu în spațiile acestui tip de judecăți și scuze, cedînd de fiecare dată în fața naștilor pînă la a coopera conștient cu ei. Între punctele forte ale narațiunii se numără discuția eroului cărții cu muzicieni evrei pe care îi alungă din orchestră și mai ales o memorabilă întîlnire imaginată cu Richard Strauss. Ocazie de a rememora compromisurile marelui compozitor cu cel de-al Treilea Reich, o doză de naivitate în a judeca Germania timpului, dar și de a pune cîteva întrebări pertinente: „De ce trebuie să etalam cît de bestialii putem fi? Părem să ne mîndrim cu aceasta. Ne mîndrim înfățișînd o varietate infinită a bestialității. Și, rîzînd pe înfundate: Cum ar suna un nou poem muzical, «Variațiuni pe tema bestialității»?”. Un roman de citit și reflectat la istoria pe care o rememorează și nu numai de către melomani.

*Henry Grinberg, *Variations on the Beast*. The Dragon Press, New York, 2006, 400 pp.

Am cravata mea, sînt pionier

Uneori, poveștile se scriu pentru că așa visează cineva. Alteori, pentru că ele se cer spuse și altor prichindei decât cei care te așteaptă sub plapumă să-i adormi. Iar câteodată, fiindcă îți înțelegi pe cineva și-ți dai seama că locul lui e într-o carte. Iar atunci scrii frumos:

„Cititorule drag, apropiindu-te de această carte, vei afla că autorul ei a cunoscut un copil isteț, cu mintea iscoditoare și sufletul generos, pornit spre fapte deosebite. În urma deselor întâlniri cu el sau cu cei prin care acesta se strecura ca o adiere invizibilă, mi-am crescut pe răbojul amintirilor înțimplările mai de seamă, plăcându-mi să le răscolesc din când în când și cu vârful condeiului. Unde e acum acest copil pregătit să sară prilezul copilăriei?”

Îl cheamă Vicu. Mai precis, Vicențiu Mureșan, dar toată lumea îi spune Vicu Năstrușnicu, poreclă căpătată în ziua în care a încercat să facă o oglindă dintr-un ciob de sticlă neagră. E (mă rog, a fost) pionier și, ca orice pionier mîndru de cravata lui, se pricepe la o mulțime de lucruri. Pînă și la reinventarea poveștilor. De exemplu, l-a... tehnologizat pe sugubățul Păcală într-o scenetă jucată de colegi, la școală. „În traista de ciobanaș a acestuia, unde-și ținea fluierul, se afla ascuns, printre ceapă și mămăligă uscată – merindea dată de stăpîn –, un mic aparat de radio-recepție.

Prin el, Păcală înregistra tot ce punea la cale proprietarul oilor, cînd vorbea cu nevasta sau cu vecinii săi, datorită unui minicrofon animat sub reverul sumanului stăpînului.” De aici și pînă la ciobanii care pase oile lingă ATV nu mai e decît o aruncătură de vis năstrușnic...

Ionică, roboțelul din lemn

Vicu mai știe să facă o sumedenie de lucruri. De pildă, cerneală simpatică, din clorură de cobalt, dizolvată într-o soluție diluată de zahăr. Cu care-și scrie mai apoi tezele la matematică – „Vă rog, apropiați caietul de sobă”, singurul lucru vizibil pe foaie – pentru a demonstra nevinovăția colegului acuzat că a copiat rezolvările trimestrului trecut. Iar altruismul lui (pentru că un pionier trebuie să facă numai fapte bune) nu se oprește aici. A proiectat un ascensor pentru un bătrîn care nu mai putea urca în pod, o bancă-fotoliu din caroseria unui automobil pentru un pensionar care-și pierduse o mînă și-și a convins un prieten invalid că viața poate fi frumoasă dacă faci... medaloane de rășină, în care să

POVEȘTI DE ADORMIT PĂRINȚII

Diana SOARE

închizi frunze, flori și cărăbuși. Vicu joacă fotbal, dar și șah, face machete de avioane și vapoare, e membru al cercului de electronică, figurant în filmulețe educative despre viteza excesivă realizate de Direcția generală a miliției și pasionat de numismatică.

Ba l-a mai construit și pe Ionică, roboțelul din lemn. Bine, nu cu totul și cu totul din lemn... Ionică are relee de comandă, o antenă parabolică și un dictafon ascuns, cu ajutorul căruia dă interviuri pentru revista „Creația tehnică”, în care povestește că vrea să devină inginer

electronist. „– Nu mie, ci oamenilor le sînt utile aceste taine” recunoaște o voce de copil din camera alăturată.

Vicu e acum om mare și probabil că s-a făcut inginer electronist. Nu știu dacă mai are cravata roșie, e posibil s-o fi aruncat ca pe dinții de lapte, ceva care a fost parte din tine și care acum nu mai înseamnă nimic.

Patita Silvestru, *Ispăvile lui Vicu Năstrușnicu*, Editura Ion Creangă, București, 1980.
Copertă și ilustrații de Nastac Ștefan

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Socialism olfactiv

Din cînd în cînd mi se face dor de baștină. De locul unde am învățat primele lecții despre viață, unde am fumat prima oară, unde am avut prima experiență erotică cu sinele. De dealul Polonicului, unde mă băteam cu băieții din Plevna. Cu alte cuvinte, mi se face dor de Dorohoi, în toată splendoarea lui.

Am oprit mașina lângă centrala termică a cartierului, lipită de blocul alor mei. Bucuria revederii urbei o puteți înțelege mai bine dacă ascultați pasajul cu metamorfoza orașului din melodia „Trecea fanfara militară” – de Dan Spătaru.

În casa scării blocului, toate erau la locul lor: avizierul, cutiile poștale, becul palid. Dar cînd am început să urc hotărît spre etajul patru am început să primesc semnale de SOS din partea nasului. La fiecare etaj mirosea a ceva diferit. La unu, procurorul făcea friptură, fiindcă, deh, își permite, mama lui de... La doi mirosea a boș cu legume, sigur de la tanti Vica, pensionară CAP, care cînd strînge bani de fasole și se bucură ca Năstase la un Rembrandt. La trei – sarmale. Nu că ar fi mare boierie să sarmălești, dar știu că nu e drept, fiindcă lu' tanti Vica îi plac la nebunie, iar mirosul o chinuie cumplit. La patru, mama mă aștepta cu mici. Doamne, cît babilonism, cîtă inechitate socială se reflectă în mirosul de haleală al

vecinilor. Și doar nu a fost dintotdeauna așa.

Au fost vremuri bune, vremuri de egalitate socială și, implicit, culinară. Dacă primeau pește la alimentară, în bloc mirosea numai a pește, că doar asta se găsea. Dacă, la sărbători, se făcea import de portocale, tot blocul era plin de coji subțiri și galbene, fiindcă pe vremea aia albul de pe coajă era considerat delicat și se minca. Iar cînd nu aveau nimic la magazin,ureau și bacteriile de foame, însă erai bucurat că nici vecinul n-are.

Dar acum discrepanțele erau prea mari, iar eu nu puteam accepta divizarea între foarte bogați și foarte săraci. Așa că am coborît imediat la subsol și, cu cheia franceză, am spart conducta de căcat. Acum mirosea la fel peste tot, s-a produs reegalizarea și uniformizarea socială între vecini. În scară domnește din nou socialismul olfactiv, cu șanse egale pentru toți.

» Au fost vremuri bune, vremuri de egalitate socială și, implicit, culinară. Dacă primeau pește la alimentară, în bloc mirosea numai a pește, că doar asta se găsea.

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”.
Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu
„Ziarul de Iași”. Suplimentul se distribuie
gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266,
tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/
214.111

Colegii editoriale: Emilia Chiscop,
Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici
(senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Ruxandra Ceseranu, Emilia Chiscop, Madalina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vica.

Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu,
C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov.
Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.
Carticatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruiță,
Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaței, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sarbu, tel.
0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel.
0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul
presei interne la poziția 2378. Pentru abona-
mente vă puteți adresa oricărui Agenții Rodi-
pet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cîntorii
din străinătate se pot abona la adresa:
export@rodi.net.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru
3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei
(690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului și aparțin autorului » „Suplimentul de
cultură” utilizează fluxurile de știri Newsin » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA

ENCARTA

Luiza VASILIU

Litost

Ne tot mîndrim cu intraductibilitatea cuvîntului „dor”, ca și cum n-ar exista „saudade” în portugheză sau „Sehnsucht” în germană sau ca și cum nu ar mai fi attea cuvinte în attea limbi care să nu poată fi explicate decît printr-o poveste. Christopher Moore a adunat, cu ajutorul unei echipe de traducători și de lingviști, cele mai insolite cuvinte din lume într-o carte care se cheamă, inspirat, *In Other Words*. Așa că astăzi „Ențiclopedia” își oferă un regal de minunății alcătuite din litere, iar prezentarea cuvintelor pe care le-a ales din cartea lui Moore nu urmărește nici o logică. Și ca să vă convingeți de asta, primul va fi „onsay” care, în boro, dialect din India, înseamnă „a te prefaca că iubești” (în timp ce „onsra” e „să iubești pe cineva pentru ultima dată”). La numărul doi trecem „gagung”, cuvînt sfîșietor – în traducere literală, înseamnă „ramură uscată” și se referă la foarte trista situație a celor o sută de milioane de bărbați care, din cauza politicii chineze a copilului unic, rămîn pe dinafară, neavînd nici o șansă să-și găsească vreodată iubita (pentru că, în China, femeile sînt cu o sută de milioane mai puține decît bărbații chinezi). Lăsînd calculele amoroase deoparte, ajungem la „ilunga” (cuvînt care a ieșit pe locul I în topul celor mai de netradus cuvinte din toată lumea), folosit într-un dialect din Congo pentru a desemna o persoană care iartă o greșeală o dată, apoi o tolerează a doua oară, dar niciodată și a treia. „Álfreka” vine din Islanda și sper să nu se întîmple în veci, „plecarea spiridușilor” adică, care ar aduce după șine moartea spirituală a pămîntului. Și-acum ne apropiem de casă, dar nu foarte (nici un cuvînt din română nu e pe listă): în Rusia mai întîi, cu „razliubit”, „ceea ce simți pentru o persoană după ce ai încetat să o mai iubești”, adică dezîndrăgosteală, un amestec de prietenie, condescendență, simpatie, melodramă și valeriană; apoi în Cehia, la „litost”, pe care Kundera îl definește așa – „o stare de tulburare adîncă provocată de constatarea subită a propriei nefericiri”, „un sentiment al infinitului asemănător cu un acordeon deschis, o sinteză din multe altele, compasiune, remușcare și un soi de dorință nelămurită... Nu știu cum ar putea cineva să înțeleagă sufletul omesc fără asta”. Sînt convinsă că, dacă sînt îngrijorate cîteva din aceste cuvinte speciale, e imposibil să nu primești ceva din irepetabilitatea lor, devenind, la rîndu-ți, de netradus.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827 000 153

Căldură și „răutăcisme”

Cabală în Kabul, documentarul care a primit în acest an Marele Premiu la Astra Film Fest, e un lungmetraj de 80 și ceva de minute, în care Dan Alexe filmează viața ultimilor doi evrei din Kabul. Pînă la urmă, din cei doi evrei din Kabul rămîne unul singur, pentru că Dan Alexe are privilegiul de a fi fost investit cu memoria ultimelor zile din viața lui Isaac Levy, bătrînul care locuiește singur – familia i-a plecat în Israel și l-a uitat – și care trăiește de pe urma amuletelor pe care le vinde.

Dan Alexe e jurnalist freelancer, lucrat pînă la urmă pentru Europa Liberă și fiind și corespondentul „Romăniei libere” la Bruxelles. Are meseria de jurnalist în singe, lucru care se vede din curiozitatea pe care o are pentru subiectii lui, din seriozitatea sa – căci în cei trei ani petrecuți la Kabul a învățat limba eroilor săi (pe lângă altele, nenumărate, pe care le știe) –, din răbdarea și perseverența care l-au făcut ca, după ce primul material brut să-i fie furat la Praga, să-și fi strîns la un loc nervii și pungea și să se întoarcă să refilmeze totul.

Totuși, Dan Alexe are empatia antropologului care tinde să se identifice cu subiectul, să se topească în peisajul acestuia. El s-a împrietinit cu amîndoi evreii, care, altfel, se spurcă de cite ori au ocazia în ograda sinagogii pe care o împart. Cumva, Dan Alexe e acceptat de amîndoi și le servește de element de legătură. Umanitatea acestui film, de multe ori violent prin capetele de cocoși tăiați în plan apropiat, se resimte puternic mai ales la final, după ce Isaac Levy a murit. După 80 și ceva de minute de vrajă și cuvinte grele, resimțite însă de spectator în cheie mai degrabă comică (certurile au ceva din birfa cotidiană a vecinilor, în fața porții), cel care e îngrijorat că s-a întîmplat ceva cu vecinul e tocmai „dușmanul”, Zabulon Simantov. El bate la ușa lui Isaac, el avertizează pe cine știe, el

FILM

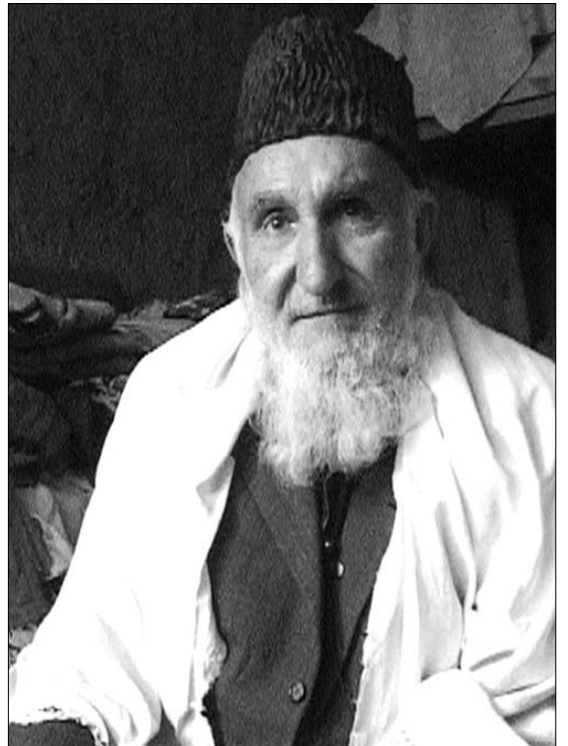
Iulia BLAGA

cară scrierul pînă la mașina Crucii Roșii care îl va duce pe Isaac spre Israel, unde a dorit să fie înmormîntat.

Dossers are o căldură aparte, poate mult mai multă decît filmul lui Dan Alexe

Într-o epocă ale cărei turbulențe interetnice Dan Alexe le cunoaște prea bine ca jurnalist, filmul său vine cu niște personaje care ni se prezintă așa cum sînt, cu răutăți, viclenii, prejudecăți ori scepticisme, făcîndu-ne mai ușor să înțelegem de ce oamenii nu pot trăi în prietenie, dar și că, așa cum se vede din film, prietenia poate fi mascată de o dușmănie asumată de ambele părți.

Aș pune în același coș și filmul lui Michael Yorke, *Dossers*, realizat în 1982 și prezentat la Sibiu, în cadrul unui program special consacrat cineastului care și în acest an a fost membru al juriului. Eroii lui *Dossers* sînt niște homejeși londonezi. Dintr-un grup de mai mulți al-

coolici fără căpătii, filmul îi evidențiază pe Mick și Martha, care alcătuiesc un cuplu (care pe mine m-a făcut să mă gîndesc la cuplurile de anonimi care realizează dragostea, despre care vorbește Gellu Naum).

Deși proiecția de la Sibiu a fost proastă, filmul mi s-a părut foarte frumos ca imagine, căci și ea contribuia la a-ți

apropia foarte mult personajele pînă la a-ți le face prietene. Autorul a locuit trei luni alături de eroii lui, lucru care se vede din felul cum îi filmează, dar mai ales din încrederea pe care ei o au în el, de aceea în multe secvențe îi uită de aparatul de filmat. *Dossers* are o căldură aparte, poate mult mai multă decît filmul lui Dan Alexe.

Acasă

N-am putut vedea niciodată Occidentul cu ochii unui imigrant român. Plecînd din țară, n-am trăit niciodată cu grija că naiba știe unde ajung, că Doamne-ajută să am unde dormi la noapte, că oare ce-o să fac a doua zi etc. În ultimii ani, am mers „afară” de fiecare dată într-o postură privilegiată, de invitat, călătorind numai cu avionul, stînd de cele mai multe ori în hoteluri de la trei stele în sus. În marea majoritate a cazurilor, străinii pe care i-am întîlnit s-au purtat cu mine prietenește, fără să aibă vreo problemă că aș fi român (iar cei cîțiva

care puteau să o aibă au fost destul de politicoși ca să n-o arate). Am fost aplaudat călduros în felurite săli, de felurite nații, pentru lecturile mele publice. Am „ridicat” vreo două trofee de film, în numele Romăniei (și al lui Radu Jude), în fața a peste o mie de spectatori. Am colindat zeci de locuri de vis – reședințe de împărăți, castele ca alea din cărțile cu povești ale copilăriei, grădini labirint, străduțe medievale, orașe făcute parcă din turtă dulce, în fine, tot felul de obiective cu care „japonezii” de pretutindeni se dau în vînt să se fotografieze. Eu însumi am adunat cîteva mii de fotografii din care ai putea crede că am

fost în raiul din care trebuie să fii prost ca să te mai întorci.

Pe de altă parte, în Romănia, mi-am trăit vreo trei sferturi din viață fără să știu dacă o să am bani suficienți cu care să mă descurc luna viitoare, am stat la cozi de două-trei sute de oameni ca să primesc o ștampilă pe fișa de șomaj, mi-am căutat vreo trei ani de lucru prin Iași, fie mîncînd sau dormind pe la prieteni, fie schimbînd tot feluri de cămaruțe-gazdă, în funcție de prețul întîrețirii, am îndurat n-șpe umilințe din partea „sistemului” din Romănia. Am lucrat aproape cinci ani „la privat” și patru „la stat”, înjurînd în fiecare dimineață cînd deschideam ochii pentru a

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

mă grăbi să nu întîrzii la serviciu, timp în care visam ca ziua de salariu să nu mai fie o mică sărbătoare sau să nu mai am groaza dimineților de luni. Azi nu mă mai trezesc la oră fixă, nu mai am emoții atunci cînd vine factura la întîrețire, cîștig suficient cît să-mi permit unele „extravaganțe” decente de cetățean român mediu, dar zilnic am de făcut cîteva chestii fixe, pentru care muncesc – vorba românilor – „ca robul”.

Și cu toate acestea, nu-mi amintesc să fi vrut

vreodată să plec din Romănia. De fiecare dată cînd mă întorc din „raiul” occidental, sînt în pragul fericirii. Am o mie de motive prin care să explic de ce. Acum vreau să vă spun doar unul singur, pe care l-am realizat după două săptămîni pariziene: n-am întîlnit absolut nici un român stabilit în Occident – indiferent de cît timp era acolo, de minunatele lui condiții materiale, de perfecțiunea accentului în care vorbea limba țării de adopție – la care să nu întrevăd angoasa de a nu fi acasă.